

Йигирма икки ДОВОН ОШДИК

**Аллоҳ таолога беадад ҳамду сано,
Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) дуруду
салавот, саломларимиз бўлсин.
Мана, юртимиз истиқлолининг йигирма икки
йиллигини нишонладик. Бу қисқа вақт ичида
тарих зарварақларига олтин ҳарфлар билан
битса арзийдиган ютуқларга эришилди. Очиғи,
советлар даврида дунё харитасида Ўзбекистон
деган юрт борлигини кўпчилик билмас эди.
Бугун дунёнинг барча мамлакатларида
байроғимиз ҳилпираб турибди.**

Усмонхон АЛИМОВ,
Ўзбекистон мусулмонлари
идораси раиси, муфтий

Аллоҳга шукр бўлсин, истиқлол туфайли халқимизга катта имкониятлар, улкан ютуқлар эшиги очилди. Биргина мисол, тез орада дунёда машина ишлаб чиқарувчи йигирма сиккизта давлатнинг бирига айландик. Ҳозир кўчаларимиз ўзимизда ишлаб чиқарилган автоуловлар билан тўла. Йигирма икки довондан, қанчадан-қанча синов ва машаққатлардан ёруғ юз билан ўтдик. Тан олиш керак, буларнинг бари ўз ўзидан бўлаётгани йўқ. Бу эзгу ишлар ортида танти, меҳнаткаш халқимизнинг заҳматлари, юртимиздаги тинчлик ва осойишталик неъматлари раҳбариятимизнинг оқилона сиёсати турибди.

Қувонч устига яна бир қувонч, бу йил Ўзбекистон мусулмонлари идораси 70 ёшга тўлади. Етмиш йилнинг айна истиқлол даврига тўғри келган 22 йили идора ҳаётида муҳим ўрин тутди. Келинг, қиёслаб кўрайлик.

Советлар даврида фақатгина Тошкент Исломи институтини ва Бухорода “Мир Араб” мадрасасигагина чекланган шароитларда фаолият юртишига рухсат этилган эди. Кўп миллионли мусулмонларга бор-йўғи бир неча ўн масжид хизмат қиларди, холос. Ҳаж ва умрага бориш деяр-

ли иложсиз, бу сафарларга ижозат ниҳоят даражада чекланган эди.

Ҳозир юртимизда икки мингдан ортиқ масжид ишлаб турибди. Тўққизта мадраса ва Тошкент Исломи институтини, Тошкент Исломи университети эшиклари ёшлар учун очиқ. Масжид илм масканларида ҳам диний, ҳам дунёвий билимларни мукамал эгаллаган етук кадрлар тайёрланмоқда.

Мустақиллик йилларида бир неча минглаб юртдошларимиз энг қулай шароитларда ҳаж ва умра ибодатини адо этишга муяссар бўлди. Даҳрийлик ҳукмрон бўлган йиллари қаровсиз ташлаб, омборхоналарга айлантирилган масжидлар, мақбаралар, зиёратгоҳлар қайта тикланиб, яна мусулмонлар ихтиёрига топширилди. Аждодларимиздан қолган маънавий меросимиз тикланди. Мўмин-мусулмонларнинг диний маросимларини, ибодатларини эмин-эркин адо этишлари учун яхши шароитлар яратиб берилди.

Шу ўринда, Ўзбекистон мусулмонлари идорасининг ташкил бўлиши ва ривожланишида жонбозлик кўрсатган устозларни хотирлаб ўтсак, айна муддао бўлади.

ШУКРОНА

Тонг саҳардан супурилиб, сув сепилган кўчалар кўнгилга айём кайфиятини бахш этади. Ҳовлиларда ҳам байрам тадориги бошланиб кетган. Байрам учун пиширилган энг тансиқ таомлар, пишириқлар дастурхонга қўйилади.

Ҳаммадан болалар хурсанд. Ахир, қандай суюниш-масин, ҳар бир кишига салом беришади, танишми ё нотаниш, ҳайитлик олишади. Аслида ҳам, қандай байрам бўлмасин, ҳеч ким унинг завқини болаларчалик ҳис қилолмайди. Ораста кийиниб, хушбўйлик сепиб, масжидга шошилаётганларни ҳавас билан кузатишади.

Чорловчининг сафларни текислашга чақирувидан сўнг намоз бошланади. Тиззалар букилади, бошлар саждага қўйилади. Қўллар дуога очилади. Дунёга, элу юртга, хонадонларга тинчлик, файзу барака сўраб, илтижо қилинади. Намоздан сўнг барча бир-бирини қутлайди.

Кейин кексалар, беморлар, кўнгли ярим кишилар зиёратига борилади.

Мана шундай байрам кунлари беихтиёр яқин ўтмиш хаёлга келади. Қўлтиғига жойнамозни яширган, тўрт тарафга олазarak боқиб, эсон-омон ҳайит намозини ўқиб оламизми, деб қақшаган ота-боболаримиз...

Ўша дамларда ҳеч ким ҳайитни байрам дейишга бо-тинолмасди. Худди айбдорлардек пана-пастқамларда ибодат қилишган. Шуларни ўйласак, истиқлол биз учун Аллоҳ берган тенгсиз неъмат экани янада аён бўлади ва Яратганга шукроналар айтамыз.

Бу йил юртимиз истиқлолининг 22 йиллигини нишонлаш арафасида турибмиз. Йигирма икки ёш инсон умрининг айни гуллаган даврига тўғри келади. Бу ёшда одам камолот чўққиси сари дадил илдамлаётган бўлади.

Орзулар оғушидаги 22 ёшли фарзандингизни кўз олдингизга келтиринг. Ҳа, истиқлолни фарзандимиздек авайлаб-асраб, севмоғимиз керак. Илоҳим, тинчлигимизга кўз тегмасин. Юртимизни офат-балолардан Яратганнинг ўзи асрасин.

Бу неъматлар қадрини теранроқ англаш учун эса дунёга, ён-атрофимизга назар ташлашимиз кифоя. Биз доимо шукрда бўлмоғимиз керак. Неъматнинг зиёда бўлиши фақат шукр билан. Зеро, Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **“...Қасамки, агар (берган неъматларимга) шукр қилсангиз, албатта, (уларни янада) зиёда қилурман...”** (Иброҳим, 7).

Шаҳобиддин ПАРПИЕВ,
Анджон вилояти Асака тумани
бош имом-хатиби

Журналнинг 2013 йил 1-сонидан бошлаб янги саҳифалаш ва ўзга бадий безаш услуби Жамшид Саъдиновники.

«HIDOYAT»

Ойлиқ диний-маърифий,
илмий-адабий нашр

Муассис

Ўзбекистон мусулмонлари идораси
«Мовароуннаҳр» нашриёти

Бош муҳаррир

Нуруллоҳ МУҲАММАД РАУФХОН

Таҳрир ҳайъати

Усмонхон АЛИМОВ
Абдулазиз МАНСУР
Абдураззоқ ЮНУС
Ортиқбек ЮСУПОВ
Анвар ТУРСУН
Аҳад ҲАСАНОВ
Зоҳиджон ИСЛОМОВ
Абдулҳамид ТУРСУН
Ҳайдархон ЙЎЛДОШХЎЖАЕВ
Баҳодир КАРИМОВ
Эркин МАЛИК
Муҳаммад Шариф ЖУМАН
Исомиддин ОЛИМОВ
Абдул Жалил ХЎЖАМ
(Бош муҳаррир ўринбосари)
Мухтарама УЛУҒОВА

Хаттот

Ислом Муҳаммад

Бадий муҳаррир

Элнур Ниёз ўғли

Саҳифаловчи

Баҳром ИКРОМОВ

Маттни

Раҳима КАРИМЖОН қизи терди.

Манзилмиз

100002, Тошкент шаҳри
Зарқайнар 18-берк кўча 47^а-уй;
Тел: 227-34-30, 240-05-19.
Интернет сайтмиз: www.hidoyat.uz
Интернет почтамыз: m-nashr@yandex.ru
Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва
ахборот агентлигида рўйхатга олинган.
Гувоҳнома рақами 0177.

Босишга 2013 йил 22 августда рухсат берилди.
Босмаҳонага 2013 йил 23 августда топширилди.
Қоғоз бичими 60x84 1/8. Адади 61.146 нусха.
3099 - сон буюртма. «Shaq» нашриёт-матбаа
акциядорлик компаниясида босилди.
Тошкент шаҳри, Буюк Тўрон кўчаси, 41.

Қўлёзмалар қайтарилмайди.

Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи
назаридан фарқ қилиши мумкин. Келти-
рилган иқтибос ва рақамлар учун муал-
лиф масъул. Хат юборилганида исмлар
тўлиқ, манзил аниқ ёзилсин. Мақолалар
кўчириб босилса ёки иқтибос олинса,
«Ҳидоят»дан олингани кўрсатилиши шарт.

Журналимиз саҳифаларида оят
ва ҳадислар берилаётгани учун
уни ножоиз жойларга ташла-
маслигингизни сўраймиз.

ТАФСИР

БИРОВНИНГ ҲАҚИНИ
НОҲАҚ ЕМАНГ!

4

Икки тараф розилиги билан олинган мол ҳам ё олди-сотди, маҳр ва тўлов каби бирор-бир эваз билан олинган бўлади ёки ҳада ва ва-сият каби ҳеч қандай эвазсиз олинади.

САҲОБАЛАР ҲАЁТИ

ИМОН ЙЎЛИНИНГ
ИЛК ЙЎЛОВЧИСИ

8

Онамиз Хадича бинти Хувайлид ибн Абдулуззо ибн Қусай Қурашийя Асадийя “Фил воқеаси” дан ўн беш йил олдин Маккада арабларнинг асл қавми Қурайшнинг этиборли оиласида таваллуд топган. Отасининг исми Хувайлид, онаси Фотимадир. Унинг ота тарафидан насаби Қусайда Пайғамбаримиз насаби билан бирлашади. Она тарафидан Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) билан катта боболари Луайда бирлашади.

МАСАЛА

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

16

Савол: Бир киши аёлига икки йил яқинлашмаса, бу ҳолда уларнинг никоҳлари бузиладими?
Жавоб: Йўқ, бундай ҳолда эр-хотин ўртасидаги никоҳ бузилмайди. Аммо бундай ҳолга узрсиз йўл қўйиш ҳам яхшилик келтирмайди.

ХАБАРЛАР

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

20

ЭНГ ЮҚОРИ НАТИЖА

Ҳиндистоннинг Махараштра штатидаги Аҳмаднагар шаҳрилик Ҳафиз Муҳаммад Ҳабибуллоҳ Қуръон тиловати бўйича энг юқори натижага эришди. У эрталаб саккиздан кечқурунги саккизгача Қуръони каримни ёддан ўқиб улгурди. Устозлари ўн икки соат давомида Ҳафиз Муҳаммаднинг бирон марта ҳам луқма олмагани ва тажвид қоидаларига тўлиқ риоя қилганини таъкидлашди. Мураттаб қорининг айтишича, у Қуръони каримни саккиз ойда тўлиқ ёдлаб бўлган экан.

МУНДАРИЖА

Мустақилликнинг 22 йиллиги

Усмонхон АЛИМОВ

Йигирма икки довон ошдик 1

Таянч нуқта

Шаҳобиддин ПАРПИЕВ

Шукрона 2

Долзарб мавзу

Раҳматуллоҳ қори ҲАБИБУЛЛОҲ Ўғли

Инсон қадри улўғдир 6

Мустақилликнинг 22 йиллиги

Юртимиз вакили иштироки

Матбуот анжумани 11

Қуръонни ўрганамиз

Имом Осим (раҳматуллоҳи алайҳ) 12

Мулоҳаза

Жамол Мавлонов

Жойидан кўчган сирға... 13

Ҳадис шарҳи

Имон ҳаловати 14

Мустақилликнинг 22 йиллиги

Умид Хўжаев

Янги ўқув йили олдидан 15

Хотира

Ҳабибулла ҚОДИРИЙ

Бегона меҳмонлар,

Пайраха орқалаган “олим” 18

Мазҳабимизни ўрганамиз

Васлий САМАРҚАНДИЙ

Имоми Аъзамнинг қироат ва ҳадис илмини ўрганганлари 23

Шеърият

Абдулҳай НОСИР

Отанг дўстларига яхшилик қилгин... 24

Дарс

Ҳадис китоблари туркумлари 25

Мовароуннаҳр уламолари

Шайх Абдулазиз МАНСУР

Хоразм фақиҳлари 26

Ҳолис назар

Ҳасанхон Яҳё АБДУЛМАЖИД

Фақат мусибат кунларидами?... 27

Аёллар саҳифаси

Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи

Биз ва... Ҳожар онамиз 28

Ибратли ҳикоя

Сопол кўза 29

Олисларга саяҳат

Эквадор Республикаси 30

Тиббиёт бурчаги

Исириқ 32

Бировнинг ҳақини ноҳақ еманг!

“Мол(-мулк)ларингизни ўрталарингизда ботил (йўллар) билан еманг! Шунингдек, била туриб, одамларнинг ҳақларидан бир қисмини гуноҳ йўл билан ейиш (ўзлаштириш) мақсадида уни ҳокимларга ҳавола қилманг” (Бақара, 188).

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ
وَتُدُلُّوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ
أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

Ушбу оят Абдон Хадрабий ҳақида нозил бўлган. У бир парча ерни Имруул Қайс Киндийдан даъво қилди. Ўрталарида хусумат чиқди. Икковлари даъволашиб Пайғамбар (алайҳиссалом) ҳузурларига борадилар. Имруул Қайс ўша ерни беришдан бош тортиб, қасам ичмоқчи бўлди. Шунда ушбу оят нозил бўлди. Имруул Қайс қасам ичишдан воз кечди ва ҳукм Абдон фойдасига ҳал бўлди. Бу борада Пайғамбаримиз (алайҳиссалом) бундай деганлар: “Мен ҳам бир инсонман. Менинг ҳузуримга ҳақ талашиб, даъво билан келиб турасизлар. Сўзга усталик қилиб, ноҳақлик билан ўзгалар ҳақини ўзлаштириб олсангиз, билиб қўйинг, ўша нарса дўзахнинг бир чўғидир. Хоҳлаган уни олсин, хоҳламаган олмасин” (*Бухорий ва Муслим ривоятлари*).

Гарчи оят юқоридаги ҳодиса туфайли нозил қилинган бўлса-да, ундаги хитоб қиёматгача келадиган барча мусулмонларга қаратилгандир.

Оят матнидаги **“ботил”** луғатда зоил, яъни “йўқ бўлиб кетадиган”, заволга юз тутадиган деган маъноларни англатади. Шунга кўра, “ботил йўллар билан” оятидан ноҳақ, бирор эътиборга лойиқ дуруст ва шаръий сабаб бўлмасдан, деган тушунча келиб чиқади. Улар қаторига қимор, алдов, бировнинг ҳуқуқини топташ кабилар киради. Ноҳақ йўл билан мол ейиш барча ёмонликларнинг боши ҳисобланади. Бундан сақланиш диний тарбиядан кўзланган энг биринчи мақсад бўлгани учун ҳам

рўзага тааллуқли оятдан кейин зикр қилинган.

“Шунингдек, билатуриб, одамларнинг ҳақларидан бир қисмини гуноҳ йўл билан ейиш (ўзлаштириш) мақсадида уни ҳокимларга ҳавола қилманг”, дея таржима қилинган оятнинг асл матнидаги “тудлу” сўзи “идла”дан олинган бўлиб, қудуққа челақ ташлашни билдиради. Оятда эса, “молни пора сифатида ҳокимларга узатиш”, деган маънода келган.

“Гуноҳ йўл билан”ни Қуртубий “зулм ва ҳаддан ошиш билан” тарзида изоҳлаган.

Собуний бу оятни қўйидагича изоҳлаган: “Яъни, билатуриб бировларнинг молларини ноҳақ ўзлаштириб олишингизда сизнинг фойдангизга ҳукм қилсинлар, дея ундан бир қисмини ҳокимларга узатманг, пора қилиб берманг”.

Бу оят жуда катта ҳуқуқий ва ижтимоий масалаларни ўз ичига олади. Унда тавсия қилинган ўғитларга амал қилиш билан киши ўз нафсини “нафси мутмаинна” даражасига олиб чиқади.

Молларнинг ҳаром бўлиши ё ўзидаги бирор маънога, ё унинг қўлга киритилиш шаклига боғлиқ.

Биринчи қисм: Молларнинг асли ё маъданлардан ё ўсимликлардан ёки ҳайвонлардандир.

Маъданлар ернинг таркибига киради. Шу сабабли заҳарга ўхшаш, истеъмол қилганга зарар берадиганидан бошқаси ҳаром бўлмайди.

Ўсимликларнинг ҳам ҳаёт, ақл ва соғлиққа хавфли бўлганларидан бошқаси ҳаром эмас. Ҳаётга хавф солувчи ўсимликлар деганда заҳар,

даволанишдан ташқари қабул қилинадиган табиий дорилар, ақлни йўқ қилувчи ва маст қилувчи турлари тушунилади.

Хайвонларга келсак, улар ейиладиган ва ейилмайдиган турларга бўлинади. Истеъмоли ҳалол бўлган хайвонлар ҳам шаръий усулда сўйилмаса, ҳалол бўлмайди ва уларнинг барча аъзолари бирдек ейилавермайди. Мисол учун, унинг ошқозонида бўлган овқат қолдиғи ва қони кабилар ҳаром қилинган. Бу нарса бутун тафсилотлари билан фикҳ китобларида зикр этилган.

Иккинчи қисм: Қўлга киритилишидаги маълум бир сабаб туфайли ҳаром бўлган моллар. Бир молни олиш ё меросга ўхшаб иродадан ташқари сабаб туфайли бўлади ёки олувчининг истагига қараб бўлади.

Бу ҳам ўз навбатида ё ишлаб топилган мол мисоли эгасидан олинган бўлмайди ёки эгасидан олинган бўлади. У ҳам ё мажбуран ёки икки томон розилиги билан олинади.

Мажбуран тортиб олинган мол ҳам ёки ўлжа каби ўз дахлсизлигини йўқотгани туфайли бўлади, закот бериши вожиб бўлганларнинг закоти ва вожиб нафақа каби ёки ўша нарсани олишга тўла ҳақдор бўлингани учун тортиб олинади.

Икки тараф розилиги билан олинган мол ҳам ё олди-сотди, маҳр ва тўлов каби бирор-бир эваз билан олинган бўлади ёки ҳадя ва васият каби ҳеч қандай эвазсиз олинади.

Ана шу тариқа молни қўлга киритиш ва ишлаб топишнинг ҳар хил турлари бор. Фикҳ китобларида улар муфассал баён қилинган.

Тафсир китоблари асосида
Нўъмон АБДУЛМАЖИД
тайёрлади.

ЙИГИРМА ИККИ ДОВОН ОШДИК

Абдулмажидхон ибн Эшон Бобохон Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси биринчи раиси, муфтий эдилар. Диний идорани ташкил этишда у зотнинг хизматлари беқиёс. Муфтий Зиёуддинхон ибн Эшон Бобохон ҳазратларининг ҳаракатлари билан Тошкент шаҳрида Исломолий маъҳади (Имом Бухорий номидаги Исломи институт) очилади, Қуръони карим чоп этилади. Диний идора фаолиятига раҳбарлик қилган собиқ муфтийлар, таниқли уламолардан Исмоил Махдум Сотти Охунд ўғли, шайх Юсуфхон Шокир, шайх Абдулғани Абдуллох, Салоҳиддин Муҳиддинов каби мунаввар зотлар ҳам динимиз ривожига муносиб ҳисса қўшдилар.

Истиқлол йиллари Ўзбекистон мусулмонлари идораси қулай шароитларга эга замонавий бинога кўчиб ўтди. Муҳтарам Юртбошимиз раҳбарлигида Имом Бухорий, Имом Термизий, Баҳоуддин Нақшбанд, Абдулхолиқ Ғиждувоний, Имом Мотуридий, Аҳмад Фарғоний, Бурҳониддин Марғиноний, Ҳаким Термизий каби улуғ аждодлар тарихини тадқиқ қилиш, улар хоки ётган жойларни обод этишга алоҳида эътибор қаратилди.

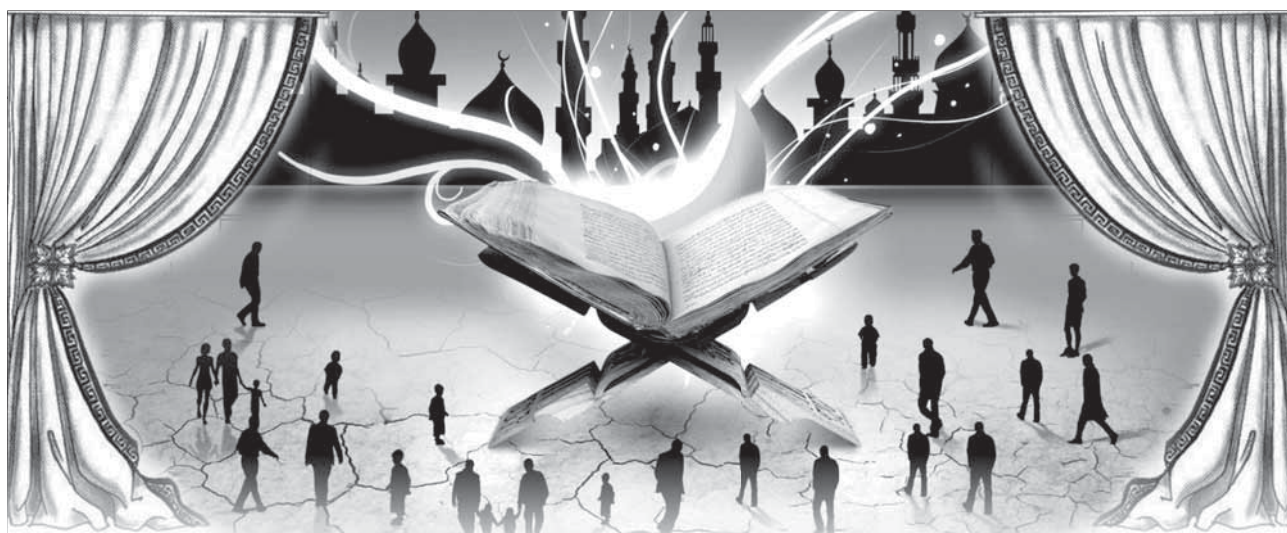
Буюк аждодларимизнинг бой илмий-маънавий меросини ўрганиш, айниқса, уни мамлакатимизда ва хорижий юртларда кенг қўламда тарғиб қилиш борасида амалга оширилган муҳим ишлардан яна бири, шубҳасиз, муҳтарам Президентимиз ташаббуслари билан Имом Бухорий халқаро марказининг ташкил этилиши бўлди. Марказда Имомхатибларимизнинг малака ошириши яхши самаралар беряпти. Шунини алоҳида таъкидлаш лозим, марказ тингловчиларига маърузалар ўқиш учун барча соҳанинг кўзга кўринган намояндалари жалб этилмоқда.

Юқорида таъкидлаганимиздек, эришган ютуқларимиз баробарида катта синовлар ҳам бўлди. Тинч ҳаётимизни кўролмайдиган, четдан туриб бузғунчилик қиладиган ғаламислар, динни ниқоб қилиб олган террорчи оқимлар тотув яшаётган эллар орасига раҳна солишга бир неча бор интилди. Буларнинг фитна эканини билган халқимиз бари-ни сабр-бардош билан енгиб ўтди.

Чин мўминнинг хислати бўлмиш камтарлик, бағрикенглик, андиша, ўзаро иззат-ҳурмат, меҳр-оқибат, силаи раҳм каби фазилатлар халқимиз қон-қонига сингиб кетган. Бу бизнинг энг катта бойлигимиздир.

Инсон қадри улуғдир

Ислом дини насаби, ирқи, бойлиги ва жамиятда тутган ўрнидан қатъи назар, барча инсонларга тенглик, ҳурликни кафолатлаган ягона диндир. Динимиз таълимотлари инсонларни тўла-тўқис, озод, ҳур бўлишга, фақат Аллоҳ таолога бандалик қилишга, яхшилик ва тақво йўлида ўзаро ҳамкор бўлишга чорлайди, кишиларни хўрлашдан, қул қилишдан қайтаради. Барча инсонларнинг Парвардигор ҳузурини тенг экани ва уларнинг бир-бирларидан устунликлари фақат қалбларидаги тақво билангина ўлчанишини билдиради.

Динимиз таълимоти инсонларга усуллар ва фурулар деб аталган икки хил нарса билан келган. Усуллар диннинг асли ва моҳиятидан иборат бўлган имон, ақида ва тавҳидга боғлиқ таълимотлардир. Улар замон ва макон ўзгариши билан ўзгармайди, одамларга етказишда босқичма-босқичликни қабул қилмайди. Фурулар (тармоқлар) эса инсонларнинг хатти-ҳаракатлари, феълу ахлоқи ва урф-одатларига оид бўлиб, бу ишлар босқичма-босқич, тадрижий суратда буюрилган. Чунки инсоннинг одати ва яшаш тарзига айланган табиати бирданга ўзгариши мумкин эмас. Бунинг учун муайян вақт талаб қилинади.

Ислом келган илк даврда бутун оламда кулдорлик, одам савдоси жорий эди. Албатта, динимиз Аллоҳга қулликдан бошқа ҳар қандай қулликка қарши. Лекин Ислом ҳикмати тижо-

ратнинг бу турини оламдан буткул ва табиий равишда йўқолиб кетиши, инсоният одам савдосининг нотўғри эканини онгли равишда англаб етиши учун ўзига хос замин тайёрлашни тақозо этди. Бу куйидаги қадамларни ташлаш орқали амалга оширилди:

Одамларнинг барчаси тенглиги ва уларнинг ўртасида тақводан бўлак фарқ ва устунлик йўқлигини эълон қилиш. Набий (алайҳиссалом) Видо ҳажиди: “Ҳой одамлар, албатта, Раббингиз бирдир, отангиз бир кишидир, ҳаммангиз Одамнинг болаларисиз, Одам эса тупроқдандир. Аллоҳ наздида ҳурматлироғингиз тақводорроғингиздир. Арабнинг ажамдан, ажамнинг эса арабдан, қизил танлининг оқ танлидан, оқ танлининг эса қизил танлидан ҳеч қандай устунлиги йўқ, магар бўлса, тақво биландир!” дедилар.

Кулларнинг озод бўлишларига ёрдам беришга, уларни озод этиб юборишга тарғиб қилиш. Аллоҳ азза ва жалла бундай марҳамат қилади: “...(Эй мўминлар!) **Қўл остингиздаги (қул)лардан мукотаб¹ бўлишини истайдиганлари бўлса, у ҳолда, агар сизлар уларда яхшилиқни билсангиз, уларни мукотаб қилингиз ва уларга Аллоҳнинг сизларга ато этган молидан берингиз!..**” (Нур, 33). Ояти каримада хожаси билан мукотаба битими тузган кишиларга озод бўлишлари учун ҳатто молиявий ёрдам беришга буюрилмоқда. Набий (алайҳиссалом) хожаси билан мукотаба битими тузган бир қанча саҳобийларнинг озод бўлишларига ёрдамлашганлар.

Абу Ҳурайрадан (розияллоҳу анҳу) ривоят қилинган ҳадиси шарифда Набий (алайҳиссалом) марҳамат қилганлар: “Ким бир қулни озод қилса, Аллоҳ таоло ўша озод қилинган қулнинг ҳар бир аъзоси учун халоскорининг ҳар бир аъзосини дўзахдан озод қилади...” (Бухорий).

Аллоҳ таоло муайян гуноҳлар каффорати учун белгиланган жазолар қаторида қул озод қилишни ҳам жорий этган.

Юқоридагилардан кўриниб турибди: Ислом дини аслида одам савдосига қарши, қулдорлик барҳам топишини истайдиган диндир, акс ҳолда у ушбу хайрли иш учун бу қадар кўп ва ҳартомонлама ҳаракат қилмасди. Аслида, қулдорлик барҳам топиши учун тарихда энг кўп ҳаракат қилган дин Исломдир. Мусулмонларнинг қамровли саъй-ҳаракатлари туфайли оламда қулдорлик камайди. Кейинчалик вақт ўтиб, бутун дунё қулдорликнинг зарарини билгач, бошқа давлатларда ҳам қулдорлик қонунан ман этилди. Ҳозир дунёдаги барча Ислом уламолари ҳам қулдорлик соқит бўлгани ва бугунги кунда ҳеч кимни қулга айлантириш мумкин эмаслигини таъкидлаб келадилар.

Афсус, кейинги вақтларда қулдорлик ва одам савдоси ҳар хил кўринишларда намоён

¹ Мукотаб – хожасига маълум миқдорда пул бериш эвазига озод бўлиши келишилган одам.

бўлаётгани кузатилмоқда. Жумладан, содда одамларни чет элда ишлаш баҳонасида хорижга олиб чиқиб, у ерда қийин шароитларда ишлатиб, кам маош бериш ёки умуман бермаслик, ҳужжатларини олиб қўйиб, мажбурлаб ишлатиш ҳолатлари кўпайиб қолди.

Албатта, одам савдосига қарши курашиш ҳар бир имонли инсоннинг вазифаси. Бу йўналишда биз, имом-хатиблар ҳам олдимиздаги бурчимизни виждонан адо этишимиз керак. Қаерда бўлмайдик, бу иллат соғлом жамиятга жиддий хавф солиши, халқимиз, миллатимизга ёт, динимизга зид иш эканини ҳаётий мисоллар ва ишончли далиллар асосида кишилар онгига сингдиришимиз зарур. Зора қабиҳ ишларни қилаётган кимсалар жиноятдан қўлларини тортиб, Аллоҳ таолога чин тавба-тазарру қилишса.

Очиққўнги юртдошларимизга, катта ҳаёт остонасида турган ёшларга эса: “Қадрингизни билинг, илм ва ҳунар ўрганинг”, деймиз. Зеро, ҳақиқатни билган, қалби уйғоқ киши нафсини жиловлай олади.

Айрим виждонсиз кимсалар одамларнинг соддалиги, ҳақ-ҳуқуқини билмаслигидан ўзларининг ғаразли мақсадлари йўлида фойдаланишмоқда. Улар ҳур, озод кишиларни алдаб, ҳуқуқини поймол этиб арзимас матоҳ каби “қуллик”ка сотиб юборишяпти. Бундай кимсаларнинг нопок қилмишлари боис қанчалаб юртдошларимиз, хусусан, аёл-қизларимиз чет элларда азобу уқубат чекиши ҳолатлари кузатилмоқда.

Одам савдоси ниҳоятда қабиҳ иш бўлганидан бу ёвузликка қарши мамлакатимизда жиддий кураш олиб борилмоқда. Ўзбекистон Республикасининг “Одам савдосига қарши кураш тўғрисида”ги Қонуни ижросини таъминлаш йўлида кенг кўламли тадбирлар амалга оширилмоқда. Ҳар бир шахс инсон шаъни, ҳуррияти ва шарафига доғ бўлиб тушаётган бу иллатни батамом тугатишга муносиб ҳисса қўшиши лозим.

Раҳматуллоҳ қори ҲАБИБУЛЛОҲ ўғли,
“Ҳўжа Аламбардор” жоме масжиди имом-хатиби

Макка тупроқларида яшовчи Хадича бинти Хувайлид бир куни туш кўради. Ҳовлисига катта қуёш тушиб, ўрнашган эмиш ва ҳамма томонини нур ва чиройга буркабди. Уйғониб кетиб қараса, туши экан. Қоп-қоронғу зулмат бир кечада Хадичанинг кўнгли равшанлигича қолди. Қанчалар ажойиб эди бу туш. Ҳадсиз-ҳисобсиз муждаларнинг боши эди унинг учун. Эртаси кун эрталабдан эски динлардан хабардор, жуда кўп нарсаларни билувчи амакиваччаси Варақа ибн Навфалникига тушининг таъбирини сўраб борди. “Эй амакимнинг қизи, суюнчи бер! Агар Яратган тушингни ўнгидан келтирадиган бўлса, ҳовлингга нубувват зиёси кирадиган бўлибди!” деб Хадичанинг кўнглига ойдинлик солади. Бу туш бир кун келиб ҳақиқатга айланади ва жоҳилиятда “Тоҳира” (“Покиза”) лақабли бу сиймони исломият “Хадичаи Кубро” дея шарафлайди.

Ҳазрат Хадича энг биринчилардан эди!

Сарвари коинотнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) илк никоҳлаб олган аёли, энг биринчи имон билан шарафланган уммат, Расулulloҳнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) орқаларида туриб биринчи намоз ўқиган бахтли инсон. Ҳиро ғоридан дастлабки ваҳий билан қайтган Аллоҳнинг Расулидан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) илк бор Қуръон каломини эшитган ҳам Хадича бўлди. Аллоҳ таоло Жаброил фаришта орқали унга алоҳида салом йўллади. Оламлар сарвари (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) инсонларнинг қаршиликларига юз тутганида, таҳқирланганларида, муборак қалблари маҳзун бўлганида таскин ва тасалли бера олган, моли ва жонини исломиятга бахшида эта олган шарифа аёл, биринчиларнинг биринчиси, мўминларнинг онаси ҳазрат Хадича эди.

Онамиз Хадича бинти Хувайлид ибн Абдулуззо ибн Қусай Қурашийя Асадийя “Фил воқеаси”дан ўн беш йил олдин Маккада арабларнинг асл қавми Қурайшнинг эътиборли оиласида таваллуд топган. Отасининг исми Хувайлид, онаси Фотимадир. Унинг ота тарафидан насаби Қусайда Пайғамбаримиз насаби билан бирлашади. Она тарафидан Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) билан катта боболари Луайда бирлашади.

Ибн Исҳоқдан ривоят қилинишича, ҳазрат Хадича тижорат билан шуғулланувчи бой, обрў-эътиборли аёл бўлган. У қавмининг эркакларини ёллаб тижорат қарвонини Шомга йўллар эди.

Муҳаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) тўғри сўзли, гўзал ахлоқли ва омонатдор эканидан хабардор бўлгач, хизмати ҳақини икки баробар бериш шарти билан унга қарвонни топширади. Тижорат сафарларида Хадичанинг қули Майсара

йўл бўйи ажабтовур ҳодисаларга шоҳид бўлади. Қарвон ҳам бошқа сафарларга қараганда анча яхши фойда билан қайтади. Майсарадан бўлган воқеаларни эшитгач, Муҳаммаднинг фазилатларини англаган Хадичанинг унга қизиқиши ва муҳаббати ортади, турмуш қуришни таклиф этади. Бўлажак пайғамбар бу таклифни қабул қилади.

Хадичанинг мулкдорлиги, шунингдек, маънавияти, шахсияти ҳамда бадавлат эканининг ҳикмати олдиндан маълум эди. Гўзал ахлоқ эгаси Хадича “**буюк хулқлар устида**”ги (Қалам, 4) Расули акрам учун яратилган эди. Аллоҳ таоло Исломнинг дастаги учун Хадичага моддий ва маънавий бойликларини инъом этиб, Расулунинг машаққатли йўлида йўлдош, ҳамкор, яхши-ёмон кунда елкадош бўлишини тақдир қилган эди. Муборак кўнглини қулар юз ва меҳрли сўзлар билан кўтариб турди. Қосим, Зайнаб, Умму Кулсум,

Руқия, Фотима ва Абдуллоҳларни (розияллоҳум анҳум) оламлар Сарварига армуғон этган муборак она эди. Суюкли Пайғамбар умрларининг охиригача Хадичани суйдилар, ундан миннатдор бўлиб, хотирига ҳурмат туйиб, эсларидан ҳеч чиқармадилар.

Хадича бинти Хувайлид (розияллоҳу анҳу) мусулмонларнинг биринчиси эканига барча уламолар иттифоқ қилишган. Иззуддин ибн Асир: “Хадича Аллоҳнинг бандалари орасидан биринчи имон келтирганига барча мусулмонлар ижмо қилишган. Ундан олдинга тушадиган эркак ҳам, аёл ҳам йўқ”, деб ёзган.

Ҳазрат Хадича Исломи йўлида улкан хизматлар қилди. Энг олдин ўз уйларини имон гўшасига айлантира олди. Айнан шу уринишлари Зайд

риб намоз ўқиди. Сўнг бўйи етай деб қолган бола чиқиб, таҳорат қилди ва унинг ёнида туриб, намоз ўқий бошлади. Мен: “Шўринг қурисин, эй Аббос! Бу қандай дин?” дедим. “Бу укамнинг ўғли Муҳаммад ибн Абдуллоҳнинг дини. У ўзини Аллоҳ Расул қилиб юборганини даъво қилмоқда”, деди Аббос».

Намоз Афифнинг кўзига ғалати кўринган бир даврда Хадича намоз ўқишни бошлаган шарифа аёл эди.

Ислумни очиқ-ойдин ёйишга ўтилган жу-

да қийин кунларда мусулмонлар сабр билан Аллоҳнинг раҳматидан умид қилишар эди. Хадича онамиз бардош қилишда олдингилар қаторида эди. Абу Лаҳаб Исломига зарар етказиш учун келин қилиб олган Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) икки қизлари Руқайя

ИЛК ЙЎЛОВЧИСИ

ибн Ҳориса ва Али ибн Абу Толибларнинг ҳам биринчилар қатори бўлиб имон келтиришларига ҳисса қўшган бўлса, ажаб эмас. Айнан ана шу уринишлари тўрт қизлари Зайнаб, Руқия, Умму Кулсум ва Фотималарнинг онасига эргшиб, имон келтиришларига сабаб бўлди. Ибн Исҳоқ (раҳматуллоҳу алайҳ) Ойшадан (розияллоҳу анҳо) ривоят қилади: “Аллоҳ Ўз набийсини нубувват билан икром қилганида Хадича ва унинг қизлари Исломига келдилар”.

“Уйнуласар”да келтирилган ривоятда Афиф Киндий куйидагиларни келтиради: «Аббос ибн Абдулмутталиб билан дўстлигимиз бор эди. У Яманга келиб, атир сотиб олиб кетар ва уни мавсум кунлари сотар эди. Мен Аббос билан Минода турган эдим. Бир бекаму кўст одам келиб, таҳорат қилди. Сўнг туриб, намоз ўқиди. Кейин бир аёл чиқиб, таҳорат қилди. У ҳам ту-

ва Умму Кулсумни ўғиллари Утба ва Утайбага талоқ қилдиртиради. Бу мусибатлар пайтида ҳазрат Хадича кучли бўлишга ҳаракат қилди ва меҳрибон отанинг аламларига малҳам бўла олди.

Нубувватнинг еттинчи йили мусулмонлар Бани Мутталиб дарасида қамалда қолишади. Уч йил давом этган бу азобли кунларда дарахтларнинг илдизи ва барглари билан озиқланган мўмин-мусулмонлар қаттиқ ҳолдан тойишади. Қамал тугайди, аммо... Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) йигирма олти йилга яқин ҳузур-ҳаловатли оила саодатини армуғон этган суюкли завжалари хасталанади. Амакилари Абу Толибдан айрилганларига ҳали кўп бўлмаган, мушрикларнинг тазйиқи кучайган ана шундай оғир кунларда Хадичанинг бемор бўлиб, ётиб қолиши Пайғамбаримизни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) янада ғамгин қилади. Олтмиш беш

ёшдан юқорилаган Хадича пайғамбарликнинг ўнинчи йили Рамазон ойида бу оламни тарк қилди. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўз қўллари билан суюкли онамизни Маккаи мукарраманнинг юқори тарафидаги Ҳажун қабристонида қўйдилар.

Бу й ў қ о т и ш л а р Пайғамбаримизга оғир келди. Юзлари қайғуга ботди. Ғамандуҳ юракларини ўртади. Ўша йил “Маҳзунлик йили” сифатида Ислом тарихига ҳам умрбод муҳрланди.

Набийларнинг комили (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўттиз саккиз йиллик оилавий ҳаётларини йигирма олти йилини ёлғиз ҳазрат Хадича билан кечирдилар, у севгига бошқа бир севгини аралаштиргилари келмади. Ҳолбуки, Хадича Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўн беш ёш катта эди.

Ойшадан (розияллоҳу анҳо) ривоят қилинади: «Набийни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Хадичадан бошқа аёлларидан рашк қилмадим. Албатта, мен уни кўрмаганман. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қачон қўй сўйсалар, “Хадичанинг дугоналарига юборинглар”, дер эдилар. Бир куни у зотнинг ғазабларини чиқариб: “Хадича!” дедим. Шунда Расулуллоҳ: “Менга унинг муҳаббати берилган”, дедилар» (*Имом Бухорий, Имом Муслим, Имом Термизий ривояти*).

Яна Ойшадан (розияллоҳу анҳо) ривоят қилинган бошқа ҳадисда бундай дейилади: «Пайғамбаримиз (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Хадича эсланса, уни яхши сўзлар билан хотирлаб, мақтардилар. Бир куни рашким келиб, “Оғзида бир тиши йўқ ўша хотинни бунча кўп эслайсиз, Аллоҳ сизга ундан яхшисини берган-ку”, дедим. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): “Аллоҳ азза ва жалла менга ундан яхшисини бермади, одамлар менга куфр келтиришганида у менга имон келтирди, одамлар мени ёлғончига чиқарганида мени тасдиқлади, одамлар ёрдам

бермаганида моли билан ёрдам қилди, Аллоҳ таоло менга бошқа аёллардан эмас, ундан фарзанд ато қилди”, дедилар» (*Имом Аҳмад ривояти*).

Абу Ҳурайрадан (розияллоҳу анху) ривоят қилинади: «Жаброил (алайҳиссалом) Пайғамбар (алайҳиссалом) ҳузурларига келиб: “Эй Аллоҳнинг Расули! Мана, Хадича ҳузурингизга келди. Унинг қўлида идиш бор. Унда хўрак ёки таом ёки ичимлик бор. Қачон у ҳузурингизга етиб келганида унга Рабби азза ва жалладан ва мандан салом айтинг ва унга жаннатда лувлуъ (дуру ёқутлар ила безатилган) ато этилган: шовқин сурони ҳам, чарчоғи ҳам йўқ. Шунинг башоратини беринг”, деди» (*Имом Бухорий, Имом Муслим*).

Хадича онамиз Расулуллоҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) буюк хизмат қилди. Ҳадисдаги бу манзара ана шу сидқидилдан қилинган хизматларидан бўлиб, Набийнинг орқаларидан озиқ-овқат кўтариб, маълум масофа йўлни босиб келмоқда. Жамиятдаги обрўсига, ҳадсиз-ҳисобсиз бойликларга эга бўлганига қарамай, тоғу тошлар оралаб, эрларининг ортидан овқат кўтариб юриши, бурчини, бу хизматнинг қийматини билганидан. Жаброилнинг (алайҳиссалом) Хадича ҳақида хабар бериб, Аллоҳнинг ва ўзининг номидан салом йўллаши илоҳий иноят остида бўлганидан дарак ҳамдир. Бундай иноят бошқа бирор одам боласига берилмаган фазл бўлса, не ажаб!

Зебунисо ҲУСАЙН

МАТБУОТ АНЖУМАНИ

14 август куни Ўзбекистон Миллий матбуот марказида Дин ишлари бўйича қўмита, Ўзбекистон мусулмонлари идораси, Тошкент давлат педагогика университети ҳамда Республика миллий ғоя ва мафкура илмий-амалий маркази билан ҳамкорликда ташкил этилган “Баркамол авлод ва уларни диний-экстремистик гуруҳларнинг зарарли таъсиридан ҳимоялаш масалалари” мавзуида матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Анжуманда ўсиб келаётган ёш авлоднинг турли бузғунчи оқимлар таъсирига тушиб қолишининг олдини олиш, ёшларни илми, ватанпарвар ва ҳар томонлама баркамол инсон қилиб тарбиялаш борасида амалга оширилаётган назарий ва амалий ишлар қайд

этилди. Тадбирда бузғунчи оқимлар бугунги кунда ўз ғояларини турли йўллар, айниқса, интернет тармоғи орқали тарғиб қилаётгани, ўқиш ёки ишлаш учун хорижга чиққан ёшларимизни алдаб ўз сафларига тортиш каби усуллардан фойдаланаётгани айтиб ўтилди. Бузғунчиликка қарши кураш ўқув муассасаларидаги маънавий тадбирларда, ёшлар билан турли учрашувларда, суҳбатларда, оммавий нашрларда, радиоэшиттиришлар ва телекўрсатувлар орқали олиб борилаётгани таъкидланди.

Учрашувларда, даврий нашр ва эфир орқали чиқишларда Дин ишлари бўйича қўмита, Тошкент Ислом университети мутахассислари ва Ўзбекистон мусулмонлари идораси уламолари Исломда

одам ўлдириш, фитна чиқариш, айниқса, ўз юртига қарши чиқиш, ота-она ва оиласини қаровсиз қолдириш, фуқароларни динсизликда айблаш, ўзини портлатиб юбориш каби ишлар, оғиргуноҳ ҳисобланиши уқтирилмоқда. Шунингдек, жамият ичида тинчликни асраш, илмга интилиш, одамларга меҳроқибат, муҳтожларга ёрдам кўрсатиш миллий қадриятларимиздан экани тушунтириб борилаётир.

Анжуман иштирокчилари ёш авлодни ватанпарвар, халқпарвар, миллий қадриятларга содиқ, диний бағрикенглик руҳида тарбиялаш нафақат давлат ва жамоат ташкилотлари, балки, ҳар бир ота-онанинг ҳам муқаддас бурчи эканини таъкидладилар.

**ЮРТИМИЗ
ВАКИЛИ ИШТИРОКИ**

Шу йил 29 июл – 4 август кунлари Қуръони каримни ёддан ўқиш ва тафсир қилиш бўйича Йордания пойтахтида ўтказилган халқаро мусобақада Кўкалдош Ислом ўрта-махсус билим юрти талабаси Улуғбек Ҳасанов иштирок этди. Дунёнинг қирқдан ортиқ қорилари қатнашган беллашувда турли йўналишда биринчи ўринни мисрлик, иккинчи ўринни саудиялик, учинчи ўринни суриялик қорилар эгаллади.

Мусобақа ҳайъати аъзолари юртимиз вакилига иштироки учун ташаккурнома тақдим этди.

Қуръони каримнинг кўп қироатларда нозил бўлиши Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) умматига Аллоҳ таолодан раҳмат ва энгилликдир. Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Албатта, бу Қуръон етти ҳарфда нозил бўлган, бас, ўзларингизни қийнамай, осон бўлганини ўқинглар”, деб марҳамат қилганлар (Имом Бухорий, Имом Муслим). Баъзи уламолар ҳадисдаги “етти ҳарф” қироатнинг ҳар хиллигига далолат қилади, деб айтишган. Шу боис қироатлар ва уларнинг қорилари ҳақида қисқача маълумот беришни лозим топдик.

ИМОМ ОСИМ (раҳматуллоҳи алайҳ)

Имом Осим ибн Абу Нажуд Куфий. Отасининг исми Абдуллоҳ. Онасининг исми Баҳдала бўлгани учун уни Осим ибн Баҳдала деб ҳам аташади. Куняси: Абу Нажуд ва Абу Бакр. Унинг “Асадий”, “Куфий” деган тахаллуслари бор. Етти қироат имомларидан бири. Шунингдек, буюк тобеин ҳам бўлиб, саҳобалардан Абу Рамса Рифоа Таймий ва Ҳорис ибн Ҳассон Бакрийдан (розияллоҳу анҳумо) ҳадис ривоят қилган.

Имом Осим (раҳматуллоҳи алайҳ) Абу Абдураҳмон Суламий, Зирр ибн Ҳубайш, Абу Амрдан (раҳимаҳумуллоҳ) Қуръонни таълим олган. Ушбу уч киши Қуръонни Абдуллоҳ ибн Масъудга (розияллоҳу анҳу) оятма-оят ўқиб ўрганишган.

Шунингдек, Зирр ибн Ҳубайш ва Абу Абдураҳмон Суламий (раҳимаҳумуллоҳ) ҳазрат Усмон ибн Аффон ва ҳазрат Али ибн Абу Толибга (розияллоҳу анҳум) ҳам қироатларини ўқиб беришган. Абу Абдураҳмон Суламий (розияллоҳу анҳу) Убай ибн Каъб ва Зайд ибн Собитга (розияллоҳу анҳум) ўқиб берган. Абдуллоҳ ибн Масъуд, Усмон ибн Аффон, Али ибн Абу Толиб, Убай ибн Каъб ва Зайд ибн Собит (розияллоҳу анҳум) Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) оятма-оят эшитиб ўрганишган.

Куфадаги Иқрод шайхларининг санади Абу Абдураҳмон Суламийдан сўнг Имом Осимдан (раҳматуллоҳи алайҳ) бошланади. Бу ерга турли жой-

лардан қироат ўрганиш учун одамлар келди. Имом Осим фасоҳат ва тажвид, пухталиқ ва қироатларни таҳрир қилиш орасини жамлаган биринчи қироат имомидир. У Қуръон ўқишда одамларнинг энг овози ёқимлисиз эди. Абу Бакри ибн Иёш, яъни, Шўъба (раҳматуллоҳи алайҳ): «Абу Исҳоқ Сабийидан (раҳматуллоҳи алайҳ) эшитганим ҳеч эсимдан чиқмайди. У: “Осим ибн Абу Нажуддан (раҳматуллоҳи алайҳ) кўра Қуръонни яхшироқ ўқувчи бирон кишини кўрмадим. У зот суннатни яхши билувчи, тилшунос ва фақиҳ олим эди”, деган».

Имом Осим (раҳматуллоҳи алайҳ) қироатини ривоят қилган кишиларнинг энг машҳурлари Ҳафс ибн

Жойидан кўчган сирға...

Сулаймон, Абу Бакр Шўъба ибн Иёшдир (раҳимаҳумуллох). Шунингдек, Абон ибн Тағлаб, Ҳаммод ибн Салама, Сулаймон ибн Меҳрон Аъмаш, Абу Мунзир Салом ибн Сулаймон, Саҳл ибн Шуайб, Шайбон ибн Муовия (раҳматуллоҳи алайҳ) ва бошқа кўп кишилар ривоят қилишган. Абу Амр ибн Аъло, Холил ибн Аҳмад ва Ҳамза Заййот эса тўлиқ бўлмаган ҳолда ривоят қилган.

Абу Хотим (раҳматуллоҳи алайҳ) бундай дейди: “Имом Осим (раҳматуллоҳи алайҳ) ростгўйдир. У ривоят қилган ҳадислар олти китобда келтирилган”.

Шўъба (раҳматуллоҳи алайҳ) бундай дейди: “Осимнинг (раҳматуллоҳи алайҳ) ҳузурига кирдим. У жон бераётган экан. Мен унинг: **“Сўнгра (улар) ҳақиқий эгалари – Аллоҳ (ҳузур)га қайтарилурлар”** (Анъом, 62) оятини такрорлаётганини эшитдим. Оятни худди намоздагидек аниқ ўқирди. Чунки қироат тажвиди унинг сифатига айланиб улгурган эди”.

Имом Осим (раҳматуллоҳи алайҳ) ҳижрий 127 йил охирида Куфада вафот этди.

Нуринисо САМУҚ қизи
тайёрлади.

Ҳамма
ибодатларнинг энг
фазилатлиси илм
билан қўшилиб
келганидир.

Абу Исҳоқ Зухрҳурий

Аёл зоти гўзал бўлишни, чиройли кийимлар кийишни, тақинчоқлар тақишни суюди. “Дунёда битта аёл қолса ҳам, қирқта заргарга иш топилади”, деган гап бежиз айтилмаган. Аммо, айрим эркакларнинг, асосан, ёш йигитларнинг аёлларга хос одатларни, масалан, қулоғига сирға тақишни урф қилгани ачинарли. “Оломонча маданият”нинг таъсирими бу? Ёки кимгадир тақлидми?

“Сирға” сўзининг маъноси ва унинг тарихи ҳақида сўз юритсак. “Сирға” қадимги олтой-туркий тилидан олинган бўлиб, “сирқа”, “сарқмоқ”, яъни “осмоқ”, “осилиб тушмоқ” маъноларини англатади. Сирға қулоққа осиладиган безак. Аёллар бу тақинчоқни чиройларини кўз-кўз қилиш учун бемалол тақишган. Қадимги Римда фақат эркак кулларнинг қулоғига қуллиги билиниб туриши учун тақилган. Юнонистонда бузук йўллар орқали пул топадиган эркакларнинг қулоқларига бошқаларга белги бўлиши учун сирға тақишган. Яна бошқа мамлакатларда денгиз қароқчилари, ўғри ва лўлиларда сирға тақиш одат бўлган. Русияда яшовчиларда боқувчисиз қолган оиланинг ёлғиз ўғил фарзанди бўлса, уни урушга олмасликлари учун қулоғига осилган.

Интернет хабарларига кўра, ҳозирги кунга келиб йигитларнинг қулоғига сирға тақиши, унинг бесоқолбозлар жамиятига мойил экани; ўнг қулоққа сирға тақса, ўзгача ҳаёт тарафдори; чап қулоққа тақса, биржинслилар никоҳига қарши бўлмагани каби маъноларни англатади.

Ибн Аббос (розияллоҳу анҳу) айтади: “Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) ўзини аёлларга ўхшатиб олган эркакларни ва ўзини эркакларга ўхшатиб олган аёлларни лаънатладилар”. Бошқа бир ҳадисда Пайғамбаримиз (алайҳиссалом): “Ким ўзини бир қавмга ўхшатса, бас, у ана ўшалардандир”, деб огоҳлантирганлар (*Имом Аҳмад, Имом Абу Довудривояти*).

Динимиз ақл ва тафаккур билан иш кўришга чақиради, шакшубҳалар, хурофотларга эргашишдан қайтаради. Амалларни кўр-кўрона эмас, мулоҳаза юритиб бажаришга ундайди. Шундай экан, миллатимизга, руҳиятимизга, дунёқарашимизга хос ва мос бўлмаган “маданият”ларга яқинлашмасликка ҳаракат қилишимиз зарур.

Жамол МАВЛОНОВ,
*Бухородаги “Масжиди Калон”
жомеи имом-хатиби*

Имон ҳаловати

Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам): **“Учта (хислат) бор. Кимда улар бўлса, имон ҳаловатини топади. (Биринчиси) Аллоҳ ва Расули унга бошқа ҳамма нарсадан севимлироқ бўлиши; (иккинчиси) бирор кишини фақат Аллоҳ таоло учун яхши кўриши; (учинчиси) куфрга қайтишни оловга улоқтирилишдек ёмон кўриши”, дедилар (Бухорий ривояти).**

Ҳар бир мусулмоннинг олий мақсади қалбидаги имон гавҳарини бузуқ эътиқодлардан сақлаган ҳолда Аллоҳ таолонинг розилигига эришишдир. Баъзан мўмин қалб хотиржамлиги, ибодат ва амалларидаги лаззатни ҳис этмай қолади.

Таом ва ичимликлар ҳаловати оғиз, имон ҳаловати эса қалб орқали ҳис этилади. Чунки таом ва ичимликлар баданнинг, имон эса қалб озуқаси ва қувватидир. Шунингдек, озуқасининг лаззатини сезиши учун жасад ҳам соғлом бўлиши шарт. Қалб ҳам нафс-ҳаво ва ҳаром қилинган шаҳватлардан холи бўлмас экан, имон ҳаловатини топа олмайди. Ким ҳадисда зикр қилинган хислатларни ўзида жамласа, албатта, имон лаззатига эришади.

Ҳадиси шарифда: “Аллоҳ ва Расули унга бошқа ҳамма нарсадан севимлироқ бўлиши” жумласи Аллоҳ ва расулига муҳаббат қўйиш зарур эканига ишорадир. Бирор киши Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қўйиб Аллоҳни, ёки Аллоҳни қўйиб Расулulloҳни (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) яхши кўрса, бундай муҳаббатдан фойда бўлмайди. Аллоҳ таолога муҳаббат унинг исмлари, сифатларини таниш ҳамда У зот яратган борлиқ ва ундаги ажойиботлар ҳақида тафаккур қилиш билан ҳосил бўлади. Байзовий (раҳматуллоҳи алайҳ) айтади: “Бу ердаги муҳаббат ақлий муҳаббатдир. Нафс-ҳавога эргашмасдан, ақл тўғри деб топган нарсани устун қўйишдир”. Буюрилган фарз амалларни қилиш, ёмонликлардан тийилиш, тақдирга рози бўлиш Аллоҳ муҳаббатига эриштирувчи асосий омиллардир. Бу ҳақда баъзи орифлар: “Ким Аллоҳга муҳаббатини даъво қилса-ю, Унинг қайтарганларидан тийилмаса, у ёлғончидир”,

дейишган. Аллоҳ таолога муҳаббат камолга етса, эгасини гуноҳ ишлардан тўсади. Агар нуқсонга учраса, гуноҳлардан тийилишга мўмин ўзида куч тополмайди. Шунингдек, макруҳ ва шубҳали амаллардан четланиш, нафл ибодатларни бажариш ушбу муҳаббатни оширади.

Расулulloҳга (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) муҳаббат у зотнинг комил сифатларини ва таълимотларини, улуғлигини таниш орқали пайдо бўлади. Қасталоний (раҳматуллоҳи алайҳ): “Муқаддас шариятни улуғлаш, амали ва сўзи билан динига ёрдам бериш, Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) гўзал хулқлари билан хулқланиш Аллоҳ ва Расулига муҳаббатнинг аломатларидандир”, деган. Аллоҳга муҳаббат айнан Пайғамбаримизга (алайҳиссалом) итоат қилиш билан бўлади. Аллоҳ таоло бундай марҳамат қилади: **«Айтинг (эй Муҳаммад!): “Агар Аллоҳни севсангиз, менга эргашинг. Шунда Аллоҳ сизларни севади ва гуноҳларингизни мағфират этади. Аллоҳ кечирувчи ва раҳмлидир”» (Оли Имрон, 31).** Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) муҳаббатига ҳам фарзларни адо этиш, ҳаромдан тийилиш ва ҳидоятни у зот (алайҳиссалом) келтирган нурдангина излаш, гўзал ахлоқ-одобга, Пайғамбаримизнинг (алайҳиссалом) зоҳирий ва ботиний барча хислатларига эргашиб билан эришилади.

Бирор кишини фақат Аллоҳ учун яхши кўриш имоннинг олий даражаларидан саналади. Муоз ибн Анас (розияллоҳу анҳу) ривоят қилишича, Расулulloҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) энг афзал имон ҳақида сўрашди. Жавоб бердилар: “Аллоҳ учун яхши кўриш, Аллоҳ учун ёмон кўриш ва тилни Аллоҳнинг зикридан тўхтатмаслик”.

Яҳё ибн Муоз (розияллоҳу анҳу) айтади: “Ҳақиқий муҳаббат яхшилик сабабли зиёда бўлмайди, жафо сабабли нуқсонга учрамайди”.

Имом Ғаззолий (раҳматуллоҳи алайх): “Аллоҳ йўлида севиш кишининг шахсини эмас, балки унга охиратда фойда берадиган сифатлари сабабли севишдир. Худди устоз ва шогирднинг севгиси каби. Чунки шогирд устози сабабли охиратда зафар келтирувчи илмга эга бўлади. Устоз эса таълим бергани учун Аллоҳ таоло ҳузурида улуғ даражага эришади”, деб айтган.

Мўмин имонини иссиқ кунда муздек сув ичишдан кўра кўпроқ яхши кўради. Ундан ажраб қолишни оловда ёнишдан ҳам кўра ёмонроқ кўради. Чунки имондан айрилган киши охиратда абадий оловга маҳкум бўлади. Расулulloҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Муоз ибн Жабалга: “Кесилсанг ҳам, куйдирилсанг ҳам, Аллоҳга бирор нарсани шерик этма”, деб васият қилдилар.

Аллоҳ таоло айтади: **“Билингни, ораларингизда Аллоҳнинг Пайғамбари бордир. Агар у кўп иш(лар)да сизларга бўйсунса, албатта, сизлар машаққатларга дучор бўлур эдингиз. Лекин Аллоҳ сизларга имонни суюкли қилди ва уни дилларингизга безак қилди ҳамда сизларга куфрни, фиққ-фужурни ва итоатсизликни ёмон кўрсатиб қўйди. Ана ўшаларгина тўғри йўл топувчилардир”** (*Хужурот*, 7).

*“Умдатул Қорий”, “Фатҳул Борий”,
“Авнул Борий” асарлари асосида*
Мўхаммадали ЗОҲИДОВ
тайёрлади.

Мўмин сўзлашни
камайтириб,
амални
кўпайтиради.
Мунофиқ амални
камайтириб,
гапиришни
кўпайтиради.

Авзoй

ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИ ОЛДИДАН

Шу йил 14 август куни Кўкалдош Ислom ўрта махсус билим юртида Ўзбекистон мусулмонлари идораси тасарруфидаги диний таълим муассасалари раҳбарлари иштирокида йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишда Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов, иштирок этди. Йиғилишда битирувчиларнинг олий ўқув юртларига ўқишга кириши ва тақсимот бўйича ишга жойлашиши ҳақида, “Обод турмуш йили” да таълим муассасарида олиб борилаётган ишлар ва таълим муассасарини янги ўқув йилига ҳамда кузги-қишги мавсумга тайёрлиги бўйича диний таълим муассасалари раҳбарларининг ҳисоботи тингланди. Жумладан, ўқув даргоҳларида дарс ўтиладиган хоналар давр талаби асосида замонавий жиҳозлангани, ўқитувчилар ушбу билим юртларида дарс жараёнларини техник воситалар ва кўргазмалар, янги педагогик технологиялар асосида ташкил этаётгани таъкидлаб ўтилди. Диний таълим муассасарида янги 2013–2014 ўқув йилига тайёргарлик ишлари тўлиқ бажарилиб, ўқув биноси ва ётоқхона биноси таъмирдан чиқарилиб, янги ўқув йили учун тайёр ҳолатга келтирилган. Шунингдек, халқаро терроризм, диний экстремизмга қарши курашнинг маънавий-маърифий асослари фанининг ўқитилишида Айдарбек Тулеповнинг “Ислom ва ақидапараст оқимлар” ўқув қўлланмасидан фойдаланишнинг методик асослари тўғрисида ҳам таълим муассасалари раҳбарларининг фикр ва мулоҳазалари тингланди.

Йиғилишда кун тартибидан жой олган саккиз масала юзасидан қатнашчилар бирма-бир сўзга чиқиб, фикр-мулоҳазаларини билдиришди, зарур масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Умид ХЎЖАЕВ,

Таълим ва кадрлар тайёрлаш бўлими мутахассиси

СЎРАГАН ЭДИНГИЗ...

Саволларингизга Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий
Усмонхон АЛИМОВ жавоб беради.

Савол: Ота-бола сафарга чиқдик. Ёнимизда фақат бир кишига етадиган сув бор эди. Шунда мен сувни отамга бериб, ўзим таяммум қилдим. Бу ишим тўғрими?

Жавоб: Сиз тўғри иш қилгансиз. Фуқаҳоларнинг сўзларига кўра, ота билан ўғилда фақат бир кишига етадиган сув бўлса, у билан ота таҳорат қилади, ўғил эса таяммум ила кифояланади (“Оламгирия”).

Савол: Жунуб бўлган киши пешоб қилмай туриб ғусл олса ва намоз ўқиса, ғусли ва намози дуруст бўладими?

Жавоб: Жунуб киши пешоб қилмай туриб ғусл олган ва намоз ўқиган бўлса, намози дуруст. Борди-ю, шундан кейин маний қолдиғи чиқиб қолгудек бўлса, Имом Абу Ҳанифа билан Имом Муҳаммад наздида қайта ғусл қилади, Имом Абу Юсуф наздида эса, ғуслни қайта қилмайди. У ғуслдан сўнг ўқиган намозни эса, уч имом наздларида ҳам қайта ўқимади (“Қозихон”, “Сирожия”).

Савол: Ассалому алайкум ва раҳматуллоҳи ва барокатуҳ. Ҳурматли Муфтий ҳазратлари!

Мен касаллигим туфайли мустақил таҳорат қила олмайман. Шу сабабли менга эрим таҳорат қилдириб қўйса бўладими?

Жавоб: Алҳамду лиллаҳ, вассолату вассаламу ала росулиллаҳ. Аммо баъд.

Бўлади. Аммо эрингиз бу ишга мажбур эмаслигини унутмаслигингиз керак. Фуқаҳоларимиз сўзларига кўра, аёл киши беморлиги сабабли ўзи таҳорат қила олмаса, эрининг зиммасига уни таҳорат қилдириб қўйиш тушмайди. Балки таяммум билан намозини ўқийверади (“Оламгирия”, “Қозихон”).

Савол: Муҳтарам Муфтий ҳазратлари! Мен ҳозир чет эл сафаридаман. Мен юрган давлатда кун умуман ботмайди, яъни доим ёруғ бўлиб туради. Бундай жойларда бомдод, шом ва хуфтон намозларини қайси маҳал ўқиш керак?

Жавоб: Динимизда кўпгина ибодатлар, хусусан, намоз вақтида фарз қилинган. Яъни, уларни адо этиш маълум вақтларга боғлиқ. Аммо дунёнинг саволда айтилган айрим ҳудудларида бу қоида истисно қилинади. Уламоларнинг фатволарига кўра, ундай ерларда яшаётган мусулмонлар ўзларига энг яқин, кун ўз вақтида чиқиб-ботадиған мамлакатнинг намоз вақтларини асос қилиб олиб, намозларини шунга кўра адо этадилар.

Савол: Бир киши аёлига икки йил яқинлашмаса, бу ҳолда уларнинг никоҳлари бузиладими?

Жавоб: Йўқ, бундай ҳолда эр-хотин ўртасидаги никоҳ бузилмайди. Аммо, бундай

ҳолга узрсиз йўл қўйиш ҳам яхшилик келтирмайди.

Савол: Банда вафот этгач, тириклигида қилиб юрган амаллари ёзилган номаи аъмоллари қаерда сақланади?

Жавоб: Инсужиндан бўлмиш мўминларнинг номаи аъмоллари битилган китоб «Иллийюн»да сақланади. «Иллийюн» Пайғамбаримиздан (алайҳиссалом) ривоят қилинишича, еттинчи осмонда Аллоҳ таолонинг Арши аълоси остидаги бир макондир.

“Дарҳақиқат, яхшиларнинг номаи аъмоллари, албатта, Иллийюндадир. (Эй Муҳаммад,) Иллийюн нима эканини қаердан ҳам билурсиз?! (У) битилган китобдирки, унга (Аллоҳга) яқин (фаришта)лар гувоҳ бўлурлар” (Мутаффиун, 18–20).

Фосиқ ва фожир кишиларнинг қилган ишлари ёзилиб турадиган китоби етти қават ер остидаги Сижжийн деган жойда сақланади.

“Йўқ! Албатта, фожирларнинг номаи аъмоллари, албатта, Сижжийнда бўлур. (Ё Муҳаммад,) Сижжийн нима эканини қаердан ҳам билурсиз? (У) битилган китобдир (Мутаффиун, 7–9).

Савол: Маст ҳолдаги отанинг қарғиши ёки оқ қилиши болага урадимми?

Жавоб: Динимиз фарзандларга отасининг, гарчи у мушрик бўлса ҳам, ҳурматини жойига қўйиш, қўлдан келганча кўнглини олиш ва гуноҳ бўлмаган барча истакларини бажаришга буюрган. Саволда айтилган ҳолатдагидек, отаси ичиб келиб, тўполон қилган тақдирда ҳам, фарзанд отасига қаттиқ-қуруқ гапирмасдан, мулоимлик билан вазиятни бартараф қилиши керак бўлади. Бордию, отаси нима деётганини идрок қилолмайдиган даражада маст бўлса ва сабабсиз қарғаса ёки оқ қилса, бунинг фарзандга зиёни тегмайди.

Савол: Баъзи имомлар жамоат намозини ўқиб, салом беришгач, бир неча дақиқа ортга ўгирилмай (яъни, қавмга юзланмай)

туришади. Баъзилари эса, аксинча, саломдан сўнг, дарҳол қавмга қараб, тасбеҳ тўшира бошлайди. Қайси бири тўғри?

Жавоб: Имомнинг жамоат намозини ўқиб, салом берилгач, бир муддат ортга ўгирилмай туриши масжидга аёллар ҳам келаётган пайтга тегишли ҳолат. Жамоат намозида аёллар бўлса, улар намоздан кейин тарқалиб кетгуниларича, қавм билан бир оз кутиб туриши мустаҳабдир. Бунинг сабаби, масжид ичида ва ташида эркак-аёл бир-бирлари билан аралашиб юришларининг олдини олишдир. Бунинг далили Умму Салама (розияллоҳу анҳо) онамиздан ривоят қилинган ушбу ҳадисдир: “Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) (намозни тугатиб) салом бергач, салом тугагунича аёллар туриб кетардилар. Расулуллоҳ (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) эса, ўринларидан турмай, бир оз кутардилар. Биз бу кутиш аёллар у ердан кетишлари ва эркакларнинг уларга етишмасликлари учун бўлган, деб ўйлаймиз” (Ваҳба Зухайлий, “Ал фикҳул исломий ва адиллатуху”).

Савол: “Эркак кишининг етти ёши аёл кишининг етмиш ёшидан улуғ” деган ибора тўғрими? Кекса онам борлар. Дастурхон бошида онам дуо қилганлари яхшими ёки эркак киши бўлганим учун менинг дуо қилганим афзалми?

Жавоб: Сиз келтирган иборанинг умуман асли йўқ, ақлга ҳам, мантиққа ҳам тўғри келмайди. Динимизда бу каби асоссиз гаплар умуман қабул қилинмайди. Онанинг улуғлиги ҳақида жуда кўп гапирилган. Бу борада жаннатнинг оналар оёғи остида эканини эслатиб ўтиш етарли. Фарзанд учун ота-оналар ҳаётлигининг ўзи катта давлат. Уларнинг хизматларини қилиб, дуоларини олиш – саодат! Шундай экан, ёшимиз, илмимиз ва мавқеимиздан қатъи назар, ота-онамиз ҳузурларида фақатгина қўл очиб, дуоларига “омин” деб туришимиз лозим.

Нўъмон АБДУЛМАЖИД
ёзиб олди.

Дунёда Абдулла Қодирийдек бахтиқаро ёзувчи кам бўлади. Мустабид шўро жаллодлари уни қатағон қилдилар, минг бора жабр кўрсатдилар, охири ўлдириб қутулдилар. Дунёда Абдулла Қодирийдек бахтиёр ёзувчи ҳам камдан-кам бўлади. Ҳар қандай қатағонларга, қамоққа тиқилиш ва сургун бўлиш хавфига қарамай, китобхонлар “Ўткан кунлар”ни ўқийвердилар, ўқийвердилар, ўқийвердилар!..

Яхши отадан яхши фарзандлар, яхши адибдан эса фарзандлар ва яхши асарлар қолади, деган гап бор. Чиндан ҳам шундай. Қодирий домланинг фарзандларидан бири – Ҳабибулла Қодирий яхши инсон ва истеъдодли қаламкаш эди. Ҳабибулла аканинг “Отам ҳақида” китобининг дунёга келиши ҳам асл фарзанднинг ота олдидаги бурчини адо этишига мисол бўла олади. Ҳабибулла аканинг бу китоби тезда машҳур бўлиб кетди. Сабаби – унда эл севган адибнинг Инсон сифатидаги олами тасвирланган эди...

Ўтқир ҲОШИМОВ, Ўзбекистон халқ ёзувчиси

БЕГОНА МЕҲМОНЛАР

1932 йил бўлса керак, боғимизнинг авжи обод бўлган чоқлари, пишиқчилик кезлари эди. Бир куни кечки пайт уйимизга эрхотин кириб келди. Эр ўттиз беш, аёл ўттиз ёшларда, икковлари ҳам оврупача кийинган. Бўйчан, чиройли оппоқ юзли. Аёлнинг эғнидаги қўш этакли узун оқ кўйлаги ўзига жуда ярашган эди. Назаримда, улар бегона, уйимизга биринчи бор келишлари эди.

Дадам уларни шийпон ҳовлисига, устуларга ўтқиздилар. Танишиш, ўзаро суҳбат бошланди. Чиройли аёл эрлар суҳбатига бир оз қулоқ солиб ўтиргач, аста туриб шийпонимизни томоша қилди ва ичкари ҳовлига ўтиб, уй-оиламиз билан танишди. Ойим нон ёпар эдилар, меҳмонни қаршилаб, супага таклиф қилдилар ва тандирдан нон чиқариб хонтахтага қўйдилар. Бироқ аёл ўтирмади, ушатилган нондан бир тишлам емади ҳам ва ҳатто икки оғиз илиқ сўз айтмади ҳам. Қўлидаги елпиғични ўйнаб, индамай шийпонга қайтди ва суҳбатлари тугаган эри билан тезгина жўнаб кетдилар. Кечлик чоғи ойим дадамдан сўрадилар:

- Келган меҳмонлар ким экан?
- Билмадим... “Жулқунбой билан бир та-

нишиб, уйини кўриб ўтайлик”, деб келишибди чоғи, – дедилар дадам кулиб ва шўрвага нон тўғраб илова қилдилар: – Маориф комиссарлигида ишлашади, чамаси...

– Хотини жуда димоғдор кўринади... – дедилар ойим.

Дадам дарҳол жавоб қилмай, тўғралган нон устига мурчли пиёз сочдилар ва қошиқлаб ея бошлаб, дедилар:

– Тўрт нарса кишини кибр-ҳаволантирар экан: бойлик, илм, мартаба ва ҳусн.

Дадамнинг ушбу сўзлари хотирамда ҳамон сақланиб қолган. Кибру ҳаво дардига йўлиққан бирор кимсани учратсам, дарҳол шу хотирани қайта-қайта эслайман...

ПАЙРАҲА ОРҚАЛАГАН “ОЛИМ”

Дадамнинг Мулло Алижон исмли устозлари бўлар эди. У киши Бухоро мадрасаларидан бирида таҳсил кўрган, замонасининг етук уламоси, инқилоб бошларида рус-тузем мактабида дадамизга дарс берган, ниҳоятда камтар, беозор, қобил кимса эди. Шу киши бир марта бизникида меҳмон бўлганларида дадам билан суҳбатлашиб ўтириб, бошидан ўтган бир воқеани ҳикоя қилиб берди:

«Бухоройи шарифдан мадрасани таҳсил қилиб келган йигит чоқларим эди. Илмимга жуда фахрланганман: бошимда симоби салла, эгимда жиякли оқ жужун кўйлак, устидан банорас тўн, оёғимда амиркон махси-ковуш, кўчада виқор билан юраман, унча-мунчани писанд қилмайман, гўё мендан ўзга мадраса таҳсил қилган киши йўқ...

Шундай ясанган ҳолатда, бир кун кечки пайт, Чорсудан Чуқуркўприк орқали уйга қайтар эдим. “Қабз ота” қабристонига яқинига келганимда амакимни учратиб қолдим. Амаким кексайиб қолган, бечораҳол одам эди. У киши ялангоёқ, эски кийимда, Чорсудаги ромсозликдан бир қоп тутантириқ-пайраҳа кўтариб уйга борар эдилар. Мен у кишига салом бериб, одоб юзасидан:

– Қопингизни кўтариб олақолай, амаки, – дедим.

Амаким:

– Майли, мулла, – дедилар-у, пайраҳалари кўриниб турган йиртиқ қопни елкаларидан тушириб, менга тутдилар.

Амакимнинг бу “бетамиз” лигидан мен жуда ҳайрон бўлиб қолдим.

Олмай десам, ўзим таклиф қилиб қўйганман, олай десам, устимдаги “шоҳона” кийимлар билан йиртиқ қопда пайраҳа кўтариб юриш... Номус кучли, қопни орқалаб кета бошладим. Амаким ортимда секин келардилар. Шундай кийимларда пайраҳа орқалаб боришимга ўткинчилар таажжубланиб қарашарди.

Чуқуркўприк гузарига тушиб борганимда уятдан тер қуйиб кетдим. Чунки гузарда иккита чойхона бўлиб, кечки пайт лиқ тўла чойхўрлар ўтиришарди. Ҳаммасининг кўзи менда. Ерга боқиб, гузар ўртасидан ўтдим... Гузардан ўн беш-йигирма одим узоқлаган эдим, амаким орқамдан етиб келиб елкамдан қопни олдилар ва менинг:

– Қўяверинг, ўзим уйга олиб бораман, – дейишимга:

– Йўқ, шунисининг ўзи кифоя, мулла... – дедилар ва юкни орқалаб кетавердилар.

Ўйлаб билсам, амаким шу ишни жўрттага қилган эканлар. Шу кундан эътиборан кўзим очилди. Кибр-ҳаво билан видолашдим.

Хуллас калом, донишмандлар айтадилар: “Такаббурлик, мағрурлик ёмон хулқ ва ақлсизликдан нишонандир. Такаббур ҳақиқатни инкор қилади, ўзини ўзгалардан баланд ва ақли кўяди, бошқаларга нафрат билан қарайди. Турли келишмовчиликлар, адоват, душманлик кибрдан ҳосил бўлади. Кибрли одам ҳаётда кўп машаққатга, азоб-уқубатларга, халқ нафратига, ғазабига дучор бўлади ва охири хор-зорликка, ҳалокатга учрайди”.

Ҳабибулла ҚОДИРИЙ

Эй ўғлим, сен олимлар билан ўтир. Уларнинг орасига кир, чунки Аллоҳ таоло ерни осмон суви билан тирилтиргани каби қалбларни ҳикмат нури билан тирилтиради.

Луқмони Ҳақим

ИСЛОМ ВА ОЛАМ

ИСЛОМ МИКРОИҚТИСОДИ

Ислом микроиқтисодиёти нафақат мусулмон олами, балки бошқа давлатларда ҳам шиддат билан оммалашиб борапти. Мутахассисларнинг ҳисобларига кўра, ушбу тартибда айланаётган маблағ миқдори бир миллиард долларга етган. Абу Даби шаҳрида бўлиб ўтган уч кунлик анжуманда “Худа” Ислом марказининг ижрочи директори Муҳаммад Зубайр нутқ сўзлади. Унинг айтишича, Ислом молияси хизмати билан дунёда уч юздан ортиқ ташкилот шугулланади. Ўттиз икки мамлакатдан бир миллион олти юз нафар мижоз жалб қилинган. Ушбу тадбирни “Emerald” илмий текшириш ташкилоти Абу Даби университети билан ҳамкорликда ташкил этди.

ҚАДИМИЙ КОРДОВА

IX асрда Оврупанинг Ислом маркази ҳисобланган Испаниянинг Кордова (Қуртуба) шаҳри яна мусулмон сайёҳларини жалб қиладиган бўлди. Маҳаллий ҳукуматга бир қанча сайёҳлик ширкатлари ва Ислом уюшмаси ёрдам берапти. Бу, аввало, шаҳардаги меҳмонхона ва ресторанларда ҳалол маҳсулотлардан таом тайёрлашдан бошланади. Мусулмон мижозлар хонасига Қибла ишораси, Қуръони карим ва жойнамоз ҳозир қилинади. Қадимий шаҳарчага асосан Осиё давлатларидан сайёҳлар келишади. Ундан йилига олти юз миллион евро соф фойда кўриляпти.

МАЛАВИ ИСЛОМ УНИВЕРСИТЕТИ

Шарқий Африкадаги Малави давлатида биринчи Ислом университети очилди. Олийгоҳга

юз нафарга яқин талаба қабул қилинади. Уларга шариат асослари, фикҳ, ақоид, тафсир, қироат, сарф-наҳв, замонавий технология ва математика фанлари чуқур ўргатилади. Университет ташкил қилиниши учун Малави мусулмонлари уюшмаси ва Қувайтнинг “Direct AID Society” хайрия жамғармаси маблағ ажратди. Янгилик мамлакатнинг ўн беш миллиондан ортиқ мусулмон аҳолисини жуда қувонтирди.

ОВРУПАНИНГ ЭНГ КЎРКАМ МАСЖИДИ

Хорватиянинг Риека шаҳрида янги масжид ва Ислом марказининг очилиш маросими бўлиб ўтди. Тадбирда мамлакат президенти Иво Йовович, Қатарнинг Ислом ва вақф ишлари вазири Ғайс ибн Муборак Каварий ва халқаро ташкилот вакиллари иштирок этишди. Ўн миллион евро маблағ сарфланган мажмуада анжуманлар зали, ошхона, меҳмонхона, ўқув хоналари, спорт майдони, автоулов тўхташ жойи ва бошқа маиший хизмат жойлари бор. Бу Хорватия заминидан усмонлилар ҳукмронлигидан буён қад кўтарган илк масжид бўлди. Ўнг минг нафар киши бемалол намоз ўқий оладиган ушбу масжидни Оврупада энг гўзал деб эътироф этишяпти. Уч йил давом этган қурилиш ишларида Қатар амири шайх Хамад ибн Халифа Соний катта ҳисса қўшди.

ОХРИД АНЖУМАНИ

Македонияда диний бағрикенгликка бағишланган III халқаро анжуман ўтказилди. Тадбирда турли мамлакатлардан ташриф буюрган мусулмон, насроний, ҳинду ва бошқа дин вакилларининг икки юз

нафардан ортиғи иштирок этди. Анжуманга Республика раҳбари Георгий Иванов, бош вазир Николай Груевский бош бўлишди. Анжуман “Озодлик ва қадрият – инсонлараро, динлараро ва маданиятлараро муносабатнинг муҳим бойлиги” шиори остида ўтди. Охрид шаҳрида 2003 йил динлараро саммит тузилганидан бундан бундай тадбирлар мунтазам ташкиллаштирилади.

ЯНГИ МУЗЕЙ ҚУРИЛАДИ

2016 йили Истанбул шаҳрида Пайғамбаримиз Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) музейлари очилиши режалаштириляпти. Жаҳондаги энг йирик музейлардан бирига айланиши кўзда тутилган ушбу мажмуада Муҳаммад (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) даврларидаги вазият акс эттирилади. Хазинада Пайғамбаримизнинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) шахсий ашёлари – соч толалари, кийимлари ва шунга ўхшаш маиший буюмлари сақланади. Қурилиш ишларига сарфланадиган маблағни “Siyer” жамғармаси ва “1453” панорама-музеи тақдим этиляпти. Ташаббускорлар музей шаҳарнинг энг қадимий туманларидан бўлмиш Аюбхонада бунёд этилишини маълум қилишди.

ДАМ ОЛИШ МАВСУМИ

Дам олиш мавсумида Малдив ороллари ҳамда Малайзияда сайёҳлар кўпаймоқда. Мутахассислар фикрига кўра, Оврупадан келувчилар камайиб, Яқин Шарқ ҳамда Ўрта ва Жануби-Шарқий Осиё вакиллари кўпайиши кузатилмоқда. Жорий йилнинг биринчи ярмида дам олувчилар сони етмиш саккиз фоизга кўпайган. Ушбу давлат оромгоҳларининг аксари мусулмонлар учун ихтисослашган бўлиб, у ерда ичкилик, беҳаё кийимларда юриш тақиқланган.

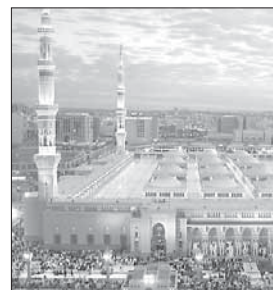
МАРСЕЛДА ЯНГИ МАЖМУА

Франциянинг Марсел шаҳри аҳолисининг тўртдан бир қисми мусулмонлардир. Шу боис ҳозир намозхонлар учун янги жоме қурилиш лойиҳасини ишлаб чиқилди. Лойиҳага кўра, етти минг нафар намозхон сиғадиган масжид қуриляпти. Бундан ташқари, мажмуада йигирма беш метрлик минора, мадраса ва кутубхона барпо этилиши режалаштирилган. Икки юз эллик минг нафар марселлик мусулмонга эмин-эркин ибодат қилиш учун катта шароит яратилдиган бўлди.

МАСЖИДУН НАБИЙ ТАЪМИРЛАНАДИ

Саудия Арабистони қироли Абдуллоҳ ибн Абдулазиз Мадина мунавварадаги Пайғамбаримиз Муҳаммаднинг (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) муборак масжидларини кенгайтиришни режалаштирди. Мамлакатнинг молия вазири Иброҳим Асаф хабар беришича, шунда Масжидун Набий қўшимча бир миллион олти юз минг нафар намозхонни сиғдира олади. Кенгайтириш бўйича лойиҳа уч босқичда ўтказилади. Биринчи босқичдан кейин саккиз юз минг нафар мусулмонларни қабул қилиши мумкин. Иккинчи босқичда Масжидун Набийнинг ғарбий қисми, учинчи босқичда эса шарқий қисмида қурилиш олиб борилади. Қурилиш битгандан сўнг яна саккиз юз минг нафар намозхонни ўз ичига олишга қодир бўлади. Бу тарихда энг йирик кенгайтириш лойиҳасидир. Қанча маблағ сарфланиши ҳали эълон қилинмаган.

МУТАХАССИСЛАР КЕРАК

Олмониянинг табиий ва гуманитар фанлар бўйича илмий йиғини ишлаб чиққан махсус ўқув дастури бўйича бир қатор имомлар малака

оширишяпти. Немис тили ва урф-одатларини тушунадиган, малакали кадрлар озлиги боис бу ишга икки йил аввал қўл урилган эди. Мамлакатда мусулмонлар эллик йилдан бери истиқомат қилишади. Ҳозир уларнинг сонини тўрт миллион нафарга етди. Олмония масжидларида икки минг нафардан ортиқ имомхатиб фаолият юритяпти. Имомлар мусулмонларнинг талабини қондириши ва уларни қизиқтирган саволларга тўла-тўқис ва юқори савияда жавоб бера олиши учун ушбу ўқув курслар ташкил этилди. Ҳозирги кунда тўртта немис олийгоҳида Ислом асослари факултети очилган. Унда талабалар фикҳ, адабиёт, тарих ва араб тилини замонавий технология асосида ўрганишяпти.

КУАЛА ЛУМПУР АНЖУМАНИ

Малайзияда мусулмон аёллар ҳуқуқини муҳофаза қилиш бўйича анжуман бўлиб ўтди. Тадбир “Mercy Mission” уюшмаси ташаббуси билан ташкил этилди. Мажлисда таниқли олимлар, дин ва давлат арбоблари сўзга чиқишди. Улар аёлларнинг маиший қийинчиликларни енгиши билан бир қаторда жамиятда ўз ўринларини топиши, таълим олиш борасида ҳам тенгҳуқуқли экани ҳақида маърузалар ўқишди. Шунингдек, ишбилармон ва тадбиркор аёллар фаолиятини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш ҳамда янги ғояларни илгари суриш тўғрисида ҳам фикр ва мулоҳазалар билдирилди.

ЁШИ УЛУҒ АЁЛ

Дунёда энг ёши улуг аёллардан бири Ўзбекистон Республикаси фуқароси Тўти Юсуповадир. Тўтихон ая 1880 йил 1 июнда Қорақалпоғистон Республикасининг Тўрткўлтуманида дунёга келди. Бир юз ўттиз уч ёшни қаршилаганига қарамай онахон гаплашадди, юради ва эшита олади. У ўн етти ёшида турмушга чиқиб, икки фарзандни дунёга келтирган. 1940 йили турмуш ўртоғи, кейинчалик

ўғли вафот этди. Лекин ҳозир бир юз бир ёшга кирган қизи ҳаёт. Маҳалланинг кўпчилиги шу сулола авлодлари – узоқ умр кўрувчилардир. Тўтихон ая бола, невара, эвара, чевара ва ҳатто бегоналарнинг ҳам бувиси бўлиш ҳамда уч аср юзини кўриш бахтига муяссар бўлди.

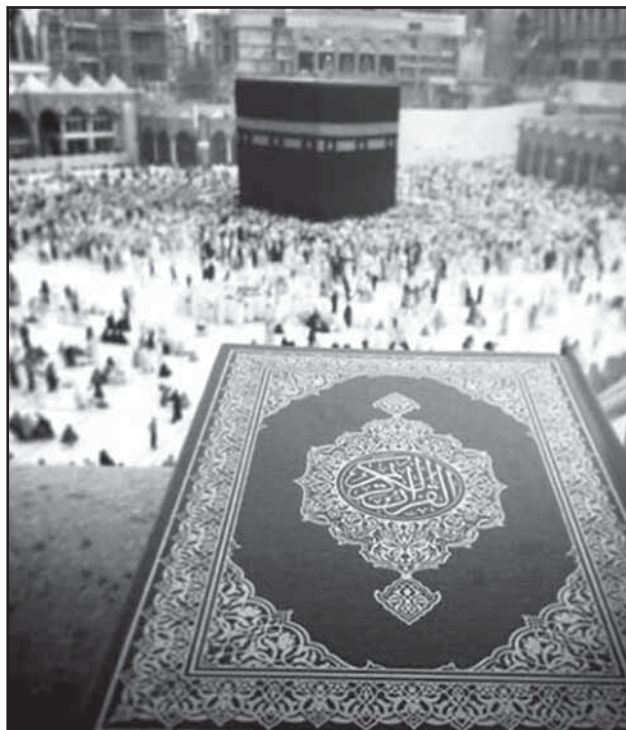
ҚОНУН ҲАНУЗ АМАЛДА

Шу йил июл ойида Австрияда Ислом расман тан олинганга юз йил тўлди. Бу ҳақда 1912 йили император Франс Йозеф қонун қабул қилган эди. Мамлакатда диний бағрикенглик соясида истиқомат қилувчи католик, лютеран, ҳиндуйлик ва буддавийлик вакиллари каби мусулмонлар ҳам тенг ҳуқуқлидир. Вена шаҳрида юз йиллик тўйга бағишланган анжуманда Австрия Ислом уюшмаси раҳбари Фуод Санак сўзга чиқиб, илиқ сўзларни айтди. Ушбу қонуннинг юз йиллик юбилеи нишонланар экан, бу бошқа Оврупа мамлакатларига ўрناк экани, Австрияда Ислом дини руҳият ва маданият бойлиги сифатида тушунилишини таъкидлади. Бу юрт Исломга эҳтиром кўрсатганидек, мусулмонлар ҳам унинг ички қонун ва қоидаларига масъулият билан ёндашишларига тўхталди. Ҳозир мамлакат аҳолисининг олти фоизи, яъни беш юз минг нафари мусулмондир. Пойтахтда эса бу кўрсаткич католик насронийларидан кейин иккинчи ўринни эгаллаган.

ЭНГ ЮҚОРИ НАТИЖА

Ҳиндистоннинг Махараштра штатидаги Аҳмаднагар шаҳрилик Ҳафиз Муҳаммад Ҳабибуллоҳ Қуръон тиловати бўйича энг юқори натижага эришди. У эрталаб саккиздан кечқурунги саккизгача Қуръони каримни ёддан ўқиб улгурди. Устозлари ўн икки соат давомида Ҳафиз Муҳаммаднинг бирон марта ҳам луқма олмагани ва тажвид қоидаларига тўлиқ риоя қилганини таъкидлашди. Мураттаб қорининг айтишича, у Қуръони каримни саккиз ойда тўлиқ ёдлаб бўлган экан. Шаҳар маъмурияти Ҳафизни мақтов ёрлиғи ва пул мукофоти билан тақдирлади.

Интернет материаллари асосида
Азизхон ҲАКИМОВ
тайёрлади.

Имоми Аъзамнинг қироат ва ҳадис илмини ўрганганлари

Имоми Аъзам қироатни етти қироат қориларнинг бири Имом Осимдан таълим олганлар. Энг тўғри сўз шу, бундан бошқа душманлар тўқиган сўзларга қулоқ солмоқ хатодир. Хулоса, Имоми Аъзам ҳазратларининг қироатлари мутавотир (ишончли)дир.

Улуғ Имом ҳадис илмини тўрт мингта тобеин устозларидан ўрганганлар.

Исроил ибн Юнус бундай деган: “Абу Ҳанифа жуда яхши кишидир, зеро, ҳадисни ҳам фикҳи билан яхши ёдлаган. Ҳадисдаги фикҳни бошқалардан яхшироқ билур”.

Имом Абу Юсуф эса бундай деган: “Ҳеч ким тафсир, ҳадисга ва ҳадислардан фикҳ сирлари ва фикҳнинг нозик томонларини топиб чиқаришга устозим ҳазрат Имоми Аъзамдан олимроқ эмас. Бу бобда у кишидан донороқ кимсани кўрмаганман”.

Яна Имом Абу Юсуф айтади: “Кўп масалаларда (устозим Улуғ Имомдан) бошқача фикр билдирдим, сўнгра яхшилаб ўйлаб қарасам, ҳазрат Имоми Аъзам йўли охирачун нажотлироқ бўлиб кўринди”.

Имом Абу Юсуф яна бундай деган: “Кўпинча (устозим билан) ҳадис мавзуида баҳс ва муно-

зара қилар эдик. Аммо ҳар гал Имоми Аъзам ҳазратларининг саҳиҳ ҳадислар борасида ўзимдан билимдонроқ эканига иқрор бўлардим. Бирор масалада Имоми Аъзам фикр билдирсалар, шу заҳоти бу гап Куфа уламолари орасида тарқаларди. Мен ҳам бошқа олимлар қатори Имом Аъзамнинг шу сўзларига бирор ҳадис ёки бирор асар далил бўлиб, қувватлармикан, деб ахтарар эдим. Кўпинча устознинг бир қавлларига далил сифатида иккита, ҳатто учта ҳадис топар эдим”.

Бир куни Имоми Аъзам Аъмаш ҳазратлари олдида эдилар. Имом Аъзамдан одамлар бир неча масалани сўрашди. Имом Аъмаш Имоми Аъзамга қараб: “Нима дейсиз?” деди. Имоми Аъзам тўғри жавоб бердилар. Имом Аъмаш: “Ё Абу Ҳанифа, бу жавобларни қаердан топдингиз?” деб сўради. Имоми Аъзам: “Ўзингиз ривоят қилган ҳадислардан топдим”, деб жавоб бердилар. Сўнгра ўша ҳадисларни Имом Аъмаш йўллари билан баён қилдилар. Сўнгра Аъмаш айтдилар: “Баракаллоҳ! Мен қирқ кунда ривоят қилган ҳадисларни сиз бир соатда баён қилдингиз. Ҳадисларга шундай амал қиласиз деб ўйламаган эдим”.

Сўнгра фақиҳларга юзланиб деди: “Сизлар табиб эрурсизлар, бизлар сайд қилувчи муҳаддислармиз. Аммо Абу Ҳанифа ҳам табиб, ҳам сайёддур”.

Васлий САМАРҚАНДИЙнинг

*“Имоми Аъзамнинг ҳаёти ҳақида қимматли сўзлар”
китобидан тайёрланди.*

Абдулхай НОСИР

Отанг дўстларига яхшилик қилгин...

РАСУЛУЛЛОҲ АЙТМИШ:

Адашиб юрманг,
Тўрт нарса бадбахтлик нишонаси-да.
Қошида бош эгиб таъзимда турманг
Асл ёмонликнинг кошонасида.

Кўзлар қуриб-қуршаб, билмаса йиғи,
Қалблар қаттиқлиги тошни кемирса.
Орзу-ҳавасларнинг чархланиб тиғи,
Дунёга ҳирс қўйиб, борин шимирса...

Зорлик ғунчалари очилиб бехос,
Хорлик кўчасига сочилур қийғос.

РАСУЛУЛЛОҲ АЙТМИШ:

Тирик зотлар бор,
Барининг қўлида тешаси бўлсин.
Меҳнат майдонида чалганида тор,
Ғайрату шижоат ошнаси бўлсин.

Майли, у деҳқонми, олим, муаллим,
Бу дунё кўркини айласин гулзор.
Элдан таълим олсин,
Ва берсин таълим,
Зеро, дангасадан Худо ҳам безор.

РАСУЛУЛЛОҲ АЙТМИШ:

Бергин-да бардош,
Отам ўлди дея куйинма сира.
Умр, ўлим яқин мисли кўзу қош,
Ўйлайвериб кўнглинг айлама хира.

Марҳумга савоблар йўллаб бир олам,
Номини дилингда ёд ола билгин.
Отанг дўстларини азизла, болам,
Отанг дўстларига яхшилик қилгин.

* * *

Жаннат қиёсини изладим кезиб:
Топганларим яшил боғу боғчалар.
Булоқлар қайнади меҳримни сезиб,
Меҳрини тўшади йўлга шохчалар.

Бунчалар шарафга муяссар юртим,
Ойдин кўшиқларга айланган чаман.
Муборак ҳадисни ўқиб-да, билдим,
Жаннат оналарнинг кўнглида экан...

* * *

Аллоҳ берган қўлларга шукр:
Меҳнат билан гуллатиб чаман –
Пешонамга бағишлайди нур –
Дуоларга кафтим очаман.

Пок кўнгилини тўлдирар ёғду,
Унга Раббим раҳмати бисёр –
Нақшбандий нидоси мангу:
“Дил ба ёр-у, даст ба кор...”

* * *

Шайтон деганлари ёпишқоқ экан,
Шуълага ўхшаган жимжима, рангин.
Дўст дебон жонларга санчилган тикан,
Билдим, бошлаганда хиёнат жангин.

Жонимдан суғуриб олайн десам,
Мени судраб борди ўрларга юзсиз.
Аллоҳ дейман доим,
Аллоҳ мукаррам,
Шайтон пойларимга йиқилар ҳушсиз.

Тошкент

Ҳадис китоблари туркумлари

Ҳадис китоблари ҳадисларнинг ровийлари, мавзулари, тартибланиши, йўналиши каби жиҳатларга кўра турли услубларда таълиф этилган ва шу услубларга мос номлар билан туркумларга ажратилган. Ана шу туркумларни қисқача изоҳлаб чиқамиз.

Жомелар. Муҳаддислар истилоҳида жоме ҳадиснинг барча турларини жамлаган китобдир. Яъни, унда ақоид ҳадислари ҳам, ҳукм ҳадислари, одоб, тафсир, тарих, сийрат, фитналар каби барча мавзулардаги ҳадислар жамланган бўлади. Ҳадис олимлари бу мавзуларнинг ҳар бирида алоҳида асарлар ҳам битишган. Жомеда эса мана шу мавзуларнинг ҳаммасидан намуна бўлади. Бу туркумга Имом Бухорий ва Имом Термизийларнинг “Ал-жомеъ ас-саҳиҳ” асарлари киради.

Сунанлар. Таҳорат, намоз, рўза каби фикҳий бобларга кўра тартибланган ҳадис китобларидир. Буларга тўрт машҳур китоб: Имом Абу Довуд, Имом Термизий, Имом Насоий ва Имом Ибн Можанинг сунанлари киради.

Муснадлар. Бу турдаги китобларда ҳар бир саҳобийнинг ривоят қилган ҳадислари бир жойда тўпланган. Масалан, “Абу Ҳурайранинг (розияллоҳу анҳу) ривоятлари” сарлавҳаси остида мазкур саҳобийнинг Расулуллоҳдан (соллаллоҳу алайҳи ва саллам) қилган ривоятлари келтирилади. Бунда саҳобалар китоб ичида алифбо тартибида, Исломни қабул этишлари тартибида ёки бошқа жиҳатларга кўра тартибланишлари мумкин. Имом Аҳмаднинг “Муснад”и, Абд ибн Ҳумайднинг “Муснад”и, Абу Яълонинг “Муснад”и, Ибн Аби Шайбанинг “Муснад”и шу туркумга киради.

Муъжамлар. Бундай китобларда ҳадислар китоб муаллифининг устозлари (шайхлари)га кўра тартибланади. Бунда шайхлар вафот этган йиллари, алифбо ҳарфлари, илм ва тақводаги даражаларига қараб тартибланиши мумкин. Лекин кўпинча алифбо тартибига риоя этилади. Бу туркумга мисол қилиб Табаронийнинг учта муъжамини (“Ал-муъжамус сағир”, “Ал-муъжамул авсат” ва “Ал-муъжамул кабир”) келтириш мумкин.

Жузлар. Бир ровийнинг ривоятлари алоҳида бир китоб қилинади. Бу ровий саҳобалар табақасидан ҳам ёки бошқа табақалардан ҳам бўлиши мумкин. Абу Бакр ҳадиси жузи, Молик ҳадиси жузи шу турга мансуб. Шунингдек, баъзан бир мавзунини алоҳида жузда таълиф этиш ҳам учраб туради. Мисол учун, Ибн Аби Дунё “Ният ва дунёнинг ёмонлиги”, Ажуррий “Аллоҳни кўриш” мавзуларида жузлар тасниф этишган.

Мустахражлар. Бундай китобларда муаллиф бошқа бир китобдаги ҳадисларни ўз санадлари билан ривоят қилади. Шунда муаллиф санади ўша бошқа китоб муаллифининг шайхи ёки улардан юқоридаги ровийлар билан туташади. Икки саҳиҳга ва бошқа китобларга кўп мустахражлар битилган. Исмоилийнинг “Саҳиҳул Бухорий”га мустахражи, Абу Авонанинг “Саҳиҳу Муслим”га мустахражи ана шундай китоблардан.

Мустадраклар. Муҳаддис бошқа бир китоб муаллифи шартларига тўғри келади, деб ҳисоблаган. Лекин ўша китобда келтирилмаган ҳадисларни жамлаб, тасниф этган китоб мустадрак деб аталади. Ҳокимнинг “Ал-мустадрак алас саҳиҳайн” (Икки саҳиҳга мустадрак) китоби бунга мисол бўлади.

Илал китоблари. Иллатли ҳадислар жамланиб, уларнинг иллатлари ҳам баён этиладиган китоблар илал китобларидир. Имом Муслим ибн Ҳажжож ва Имом Термизий шу туркумга оид китоблар таълиф этган.

Бундан ташқари, табақотлар, арбаъин (қирк ҳадис жамланган) китоблар, ғарибул ҳадис (ҳадисдаги тушунарсиз сўзлар луғати) китоблари, омолийлар (имло китоблари), завоид (баъзи китобларга кирмай қолган ҳадислар) китоблари каби туркумлар ҳам бор.

Жамшид ШОДИЕВ
тайёрлади.

ХОРАЗМ ФАҚИҲЛАРИ

АБУЛМАФОХИР КАРДАРИЙ

Имом Абдулғафур Кардарий ибн Луқмон (баъзи манбаларда Нўъмон) ибн Муҳаммад, Шарафул кузот (қозилар фаҳри), «Тожуддин» (дин тожи), «Абулмафоҳир», «Шамсул аимма» лақаблари билан шуҳрат қозонган. Хоразмнинг Кардар (ҳозир Қорақалпоғистоннинг Нукус тумани) минтақасига мансуб бўлиб, даврининг атоқли алломаси эди.

Султон Нуруддин Муҳаммад Занкий даврида Ҳалабнинг қозиси бўлган ва шу ерда 562 ҳ. (1166 м.) йили вафот этган.

У ҳанафий мазҳабида фикҳ ва усулул фикҳ мавзуларида бир неча китоблар ёзиб қолдирган ва машқур фикҳ китобларини шарҳ қилган.

Унинг қуйидаги асарлари маълум: «Ал-Муфид вал мазид фи шарҳит Тажрид». Бу китоб устози Абулфазл Абдурахмон ибн Муҳаммад Кирмонийнинг «Тажрид» китобига ёзилган шарҳдир. У уч жилддан иборат.

Кафавий хабар беришича, унинг қўлида ушбу китобнинг иккинчи жилдидан бир нусхаси бўлиб, асар «Ал-Мазид вал муфид» деб номланган экан. У Абдулғафур Кардарийнинг шогирди Шайх Шиҳобуддин Абулфазл Муҳаммад ибн Юсуф Али Ғазнавий хати билан ёзилган. Бу нусха «Никоҳ» китоби билан бошланиб, «Ширкат» китоби билан якунланган экан.

«Шарҳул жомий ал-кабир», «Шарҳул жомий ас-сағир», «Ҳайратул фуқаҳо». Бу сўнгги китобда фикҳий масалалар келтирилган бўлиб, улар фикҳ китобларининг боблари асосида тартибга солинган. Лекин бу китобнинг фарқли томони, унга киритилган масалаларнинг ечими фақиҳларни ҳайратда қолдирар ва олимларни жавоб беришда қийнаб қўяр эди. Кафавий хабар беришича, бу китоб ўша даврда қўлдан қўлга ўтиб юрган, Кафавийнинг қўлида ҳам доим унинг бир нусхаси мавжуд бўлган.

«Зиёдет», «Усулул фикҳ». Бу китоб «Усулул Кардарий» номи билан ҳам юритилади. «Ал-

Интисор ли Аби Ҳанифа фи ахбориҳи ва ақволиҳи» (Хабарлари ва сўзлари бўйича Абу Ҳанифанинг ғалабаси).

ШАМСУЛ АИММА КАРДАРИЙ

Шамсулаимма Абулважд Муҳаммад ибн Абдуссаттор ибн Муҳаммад Имодий Кардарий Баратқиний 559 ҳижрий (1163 м.) йилда Кардарнинг Баратқин туманида туғилган. Ёшлиқ давридан илмга қизиқиб, Хоразмга, кейин Самарқандга, ундан сўнг Бухорога бориб олимлардан дарс олган. Ҳадис, тафсир ва фикҳ илмларини ўрганган.

Ундан жуда кўп кишилар дарс олганлар. Манбаларда у ёзиб қолдирган икки китоб кўрсатилади: 1. «Таъсисул қавоъид». Бу китоб калом илмига тегишли бўлиб, Ҳожи Халифанинг айтишича, пайғамбарларнинг (алайҳимуссалом) маъсум, яъни гуноҳдан пок экани ҳақидаги китобдир. 2. Лакнавийнинг айтишича, у яна Ғаззолийга раддия ёзган экан. Маълум бўлишича, Ғаззолий «ал-Манхул» номли китобида мазҳаб мужтаҳидлари тўғрисида гапириб, Абу Ҳанифа ҳақида нотўғри сўзлар айтган. Шамсулаимма Кардарий Ғаззолийга раддия сифатида ушбу китобни ёзган экан.

Шамсулаимма Муҳаммад Кардарий кам асар ёзган бўлса-да, кўпгина нодир китобларнинг бизгача етиб келишига ёрдам берган. Масалан, Абу Мансур Мотуридийнинг «Таъвилот аҳли сунна» китоби Тошкент нусхаси ва Бурҳониддин Марғинонийнинг «Ҳидоя» асарлари бизгача етиб келишида катта хизмат кўрсатган.

Кардарий 642 йил 9 муҳаррам (1244 йил 18 июн) жума куни Бухорода вафот этган ва шаҳардан ярим фарсах узоқликдаги Сабзамун мазорига, Абу Муҳаммад Абдуллоҳ Сабзамуний қабри ёнига дафн этилган.

ИБН БАЗЗОЗ

Ибн Баззоз Фақиҳ Ҳафизуддин Муҳаммад ибн Муҳаммад ибн Шиҳоб ибн Юсуф ибн Умар ибн Аҳмад Кардарий илмлар таснифи, фикҳ ва

усулул фикҳ бўйича замонасида тенги йўқ олим эди. У Идил (Волга) дарёсининг ёнидаги «Сарой» шаҳрида истиқомат қиларди. Кейинчалик Қирим шаҳрига сафар қилиб, ўша ерда бир неча йил яшаб қолади. Қиримда олимлар, имомлар ва фақиҳлар билан суҳбат қилиб, улар билан мунозара ўтказди. Унинг ақлу заковати ва илми олимларни ҳайратда қолдириб, юксак истеъдоди зарбулмасалга айланган эди.

Ибн Баззоз молу дунёга қизиқмайдиган, тақволи киши эди. Ўтирганида ҳам, турганида ҳам, юриб кетаётганида ҳам, бирор уловга минганида ҳам Қуръони каримни ўқиб юрарди.

806 ҳижрий (1403 м.) йил Қиримдан ўз юрти Хоразмга қайтиб келиб, кейинроқ Рум диёри (Туркия)га сафар қилади. У ерда Шамсуддин Фанорий билан мунозара ўтказди. Олимларнинг таъкидлашларича, у ақлий ва нақлий билимларда моҳир бўлгани учун мунозарада ғолиб чиқади.

Ибн Баззознинг қуйидаги асарлари бизга маълум:

«Ал-Важиз». Бу китоб халқ орасида «ал-Фатово ал-Баззозийя» номи билан ҳам машҳур. Муаллиф ушбу китобни Рум диёрига боришидан олдин ёзиб тугатган. Ҳожи Халифа ёзишича, бир куни машҳур муфтий Абу Суъуд Афандидан «Нега энди ўзингиз муфтий бўла туриб, барча фатволарни йиғиб бир китоб ёзмайсиз?» деб сўрашганида, у: «Ибн Баззознинг китоби турганида мен бошқа бир китоб ёзишга ундан ҳаё қиламан», деган экан.

2. «Маноқиб ал-Имом ал-Аъзам Аби Ханифа». Бу китоб Абу Ханифа ҳақидаги манқибалардан иборат бўлиб, жуда машҳур ва мақбул китоблардандир. Кўпгина муаллифлар, жумладан, имом Абу Заҳра ушбу китобда келтирилган маълумотлардан ўз асарларида фойдаланган.

Ибн Баззоз 827 ҳ. (1423 м.) йил, баъзи манбаларда кўрсатилишича, 829 ҳ. (1425 м.) йил вафот этган.

Шайх Абдулазиз МАНСУР,

Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси ўринбосари

Фақат мусибат кунларидами?..

Бир куни бобомниқига бордим. Ён қўшнининг катта очиқ дарвозаси олдида кишилар тўпланиб турарди. Кириб-чиқётганлар кўп бўлса-да, ортиқча шовқин-сурон йўқ. Доим калта иштонда, кўчада бақир-чақир қилиб юрадиган болалар яхши кийиниб, бинойидек “одам” бўлиб қолишган. Бошига рўмол ташлаган аёллар ийманибгина дарвозадан ичкари киришди. Мен ҳам бордим, турганлар билан сўрашдим. Ичкарига, сўрига таклиф қилишди. Ҳовлига парда тортилган, ортидан аёлларнинг паст овозда, одоб билан сўзлашганлари эшитилади. Бир аёл парда четидан қараб, хонадон эркакларидан бири билан ниманидир оҳиста маслаҳатлашар; эркаklar ичкарига ўтишга тортиганидек, у ҳам негадир пардадан бирийўла ўтишга журъат қилмасди. Шу пайт маҳалланинг ўсмир йигитларидан бири нимадир хизмат билан парда орқасига ўтмоқчи бўлган эди, уч-тўрт киши бирданига “Тўхта! У ёққа ўтма, аёллар бор!” деб қолди. Мен эса ҳайрон эдим. Чунки бу хонадоннинг ҳаммиша яримта-юримта кийиниб, дарвоза олдида гаплашиб ўтирадиган қизларининг ҳам эгнида узун кўйлак, бошларида рўмол...

Тўрда ўтирган, бошига дўппи, эгнига чопон кийган кўркам киши чиройли овозда қисқагина тиловат ва дуо қилди. Ҳаммадан ҳам ҳайратланарлиси, ҳар куни кўчага чиқиб олиб, текканга тегиб, тегмаганга кесак отиб ўтирадиган, оғзи бепошна амаки ҳам сипогина ўтирар, дуоларга “Омин!” деб турарди. Ёнимдагиларга қўшилиб кўчага чиққан пайтимизда боя кирган аёллар ҳам девор паналаб чиқиб кетишди. Момоннинг ҳикояларидаги камсуқум, уятчан, эркаklarнинг йўлини кесиб ўтишдан сақланган аёлларни кўриб тургандек эдим. Қалбимда сокинлик, беғуборлик ҳис этдим. Аммо ҳамон ҳайрон эдим – нима бўляпти ўзи? Кейин эса ёнимдагиларнинг гап-сўзларидан билдим, Меҳри хола оламдан ўтган, бу хонадонда ўлим бўлган экан...

Буни эшитиб, шоир Аъзам Ўктамнинг мисралари хаёлимга келди: “Кимдир ўлар, бир нарса бўлар, ўзбек қайтса асл ҳолига...”

Ҳасанхон Яҳё АБДУЛМАЖИД

Биз ва... Ҳожар онамиз

– Юрагим сиқияпти... – ҳазин овоз эшитилади гўшакдан.

– Ие, нега? – қувноқроқ оҳангда сўрашга ҳаракат қиламан.

– Эртани ўйлаб...

– Индинни-чи? – гапни яна ҳазилга буришга уринаман.

– Аҳвол шу бўлса, индинни қўйинг, эртадан нима умид?..

“Кўрасиз, ҳаммаси яхши бўлади”, тасалли бераман. “Ҳа-а”, дейсиз ишончсиз оҳангда. У ёқ-бу ёқдан мисоллар келтириб, юпатаман. Бу ҳаракатларим деярли самара бермайди, на сиз, на ўзим таскин оламан. Чунки айтганларимнинг ҳаммаси тилимдангина чиқади, дилимда эса... Ўзимнинг кўнглим тўла келажакнинг қайғуси бўлгач, гапларим сизнинг қалбингизга қандай таскин берсин? Юрагимни сизни маҳзун қилаётган ўйлардан ҳам оғирроқ хаёллар босиб, ўзимни овутолмай турган ҳолимда, сўзларим бошқага юпанч бўлармиди?..

Ҳафсаласиз хайрлашиб, гўшакни қўйдингиз. Сиздан хафа бўлмайман, ўзимдан оғринаман – таваккулдан шунча узоқманми? Ахир, мен Ҳожар онамизни, ҳаёт нишонаси бўлмаган тоғлар орасидаги водийда муборак гўдакни кўтарганча ёлғиз қолган муборак аёлни ўзимга ўртак билмаганмидим? Агар бошга синов келганида умидсизликка тушиш керак бўлса, Ҳожар онамиз тушиши керак эмасмиди? Мен нега умидсизман, менга нима етишмайди, теранроқ назар ташласам, ҳамма нарсам бор-ку! Ваҳоланки, моддият нуқтаи назаридан менда бор неъматларнинг

кўпи ўша пайтда Ҳожар онамизда йўқ эди. Бори шу – кимсасиз, озуқа ҳам, ичимлик ҳам топиб бўлмайдиган жой, бир оздан кейин тугайдиган хурмо, сув. Неча марталаб сўраган саволлари жавобсиз қолди: “Эй Иброҳим, бу водийда ҳеч нарса йўқ-ку, бизни кимга ташлаб кетяпсиз?”

Ниҳоят: “Бу Аллоҳнинг амрими?” дейилган сўровга: “Ҳа” жавобини олди ва илоҳий буйруққа бўйин эгди: “Агар Аллоҳнинг амри бўлса, мен Унга таваккал қиламан. У мени зое қилмайди, ташлаб қўймайди”. Иброҳим Халилуллоҳ (алайҳиссалом) дуо қилдилар: **“Эй Раббимиз! Мен зурриётимдан (бир қисмини – ўғлим Исмоил ва унинг онаси Ҳожарни) Сенинг ҳурматли Байтинг ҳузурдаги экин ўсмайдиган бир водийга жойлаштирдим. Эй Раббимиз! (Улар) намозни баркамол адо этсинлар деб (шундай қилдим). Бас, Сен Ўзинг одамларнинг дилларини уларга мойил қилиб қўйгин ва уларни (барча) мевалардан озиқлантиргин, шояд (шунда) шукр қилсалар”** (Иброҳим, 37).

Ҳожар онамизда катта имон кучи ва таваккул бор эди. Чиройли сабр ва таваккулнинг мукофотлари кўп гўзал бўлди. Замзам суви ато қилинди, чақалок улғайди, унга пайғамбарлик берилди, Ҳожар онамизнинг Сафо ва Марва орасида сув қидириб югуришлари ҳаж ибодати амалларидан бири бўлди. Муборак она ва бола баракотидан улар ўрнашган жойга одамлар кўчиб келишди, ҳаёт бошланди, вақтлар ўтгани сари кенгайди, такомиллашди ва дунёдаги энг гўзал, бугун дунё мусулмонлари қутлуғ ибодат учун шошадиган муқаддас шаҳарга айланди!

Шуларни билатуриб, эртанинг ғамини чексак ярашадими, дўст? Гуноҳ, исён ич-ра эканимиз, сабрсизлигимиз, таваккулдан узоқлигимизни ўйлаб, кўзёш тўқишимиз керакмасми?..

* * *

“Ана, овсиним кетма-кет қиз туғди, шундаям ҳар айтгани муҳайё. Шунча ўғил туғиб берганимдан кейин, эрим айтганимни қиладиям-да, қилмай кўрсин-чи!”

“Менга уйланганмисиз, таъминлашга мажбурсиз! Нима қилсангиз, қилинг, биз ҳам бошқалардай яшайлик!”

...Иброҳимнинг (алайҳиссалом) фарзандлари йўқ эди, Хожар онамиз ўғил туғиб берди. Уларни кимсасиз чўлга ҳеч вақосиз ташлаб кетдилар. Хожар онамизда нима қолди? Иброҳимнинг (алайҳиссалом) дуолари, эми-зикли чақалоқ, Аллоҳга бўлган мустаҳкам ишонч ва таваккул...

Эрининг орқасидан югуриб, ёқасига ёпишмади. “Сизга ўғил туғиб бердим, мени ташлаб кетолмайсиз”, демади. Эри пайғамбар эди, фарзанди туғилди – бу неъматларни Аллоҳдан деб билди. Ўша неъматлар билан имтиҳон қилинди. Эри уни мурғак гўдаги билан саҳрода қолдирди – бу синовни ҳам Аллоҳдан билди. “Мен аёлингиз эмасманми, бу ўғлингиз эмасми? Нега бу мусибат менинг бошимга тушди?” деб маломат қилмади. Бир оғиз гап айтди: “Аллоҳга таваккал қилдим, у бизни зое этмайди”. Синов ҳамма нарсани бор ҳикмати билан қамраган Аллоҳдан эканини билган Хожар онамиз бошига келган машаққатни эридан ахтариб, унга боғлашни хаёлига ҳам келтирмади...

* * *

Биз Хожар онамиздек бўлолмаймиз, бу аниқ. Бироқ бу ҳеч нима қилолмаймиз, дегани эмас. Бизда имкон бор – ўртак олиш, ўзимизни тузатиш, назорат қилиш имкони. Синовлар эса, сабрда, таваккулда собит мўминга икки дунё яхшиликларининг, ёруғликларнинг дебوحаси бўлади, иншааллоҳ.

Зумрад ФОЗИЛЖОН қизи

Сопол кўза

Касални чанқоқ қийнай бошлади. Бу пайт ёнида ҳеч ким йўқ, барча яқинлари ишлари билан кетишган эди. У шундай инграндики, ҳатто стол устида турган кўзанинг раҳми келди. Бироқ қандай қилиб оддийгина сопол кўза ўрнидан силжиши мумкин?!

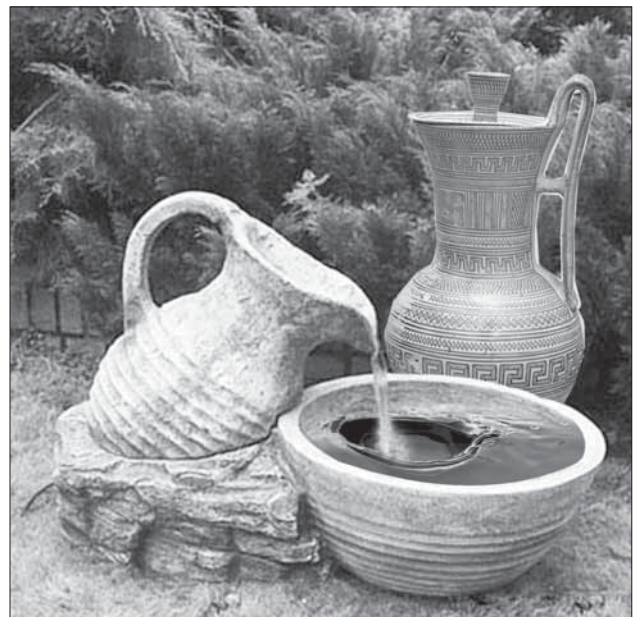
“Менга сув бер, сув...” деб пичирлади чанқоқдан азият чекаётган бемор. Қийналаётган бу танада ҳаёт асари аранг сезилиб турарди.

Шунда кутилмаган воқеа содир бўлди. Кўза катта куч топиб, ўринга, шундоққина беморнинг қўли остига думалади. Бемор кўзларини очиб, кўзани ёнида кўргач, бир оз енгил тортди. Ҳолдан тойдирган чанқоғини босиш учун кўзани қақраган лабларига олиб келди. Бироқ идиш бўш экан.

Касал кучини йиғди, жаҳл билан кўзани ерга отди. Унга ёрдам бермоқчи бўлган бирдан-бир нарса – кўза майда-майда бўлақларга бўлиниб кетди.

Азизлар, ҳеч қачон бу касалдек йўл тутманг! Сизга ёрдам бериш истагида бўлганларнинг ҳаракатлари ҳеч нарсага арзимаса-да, қадрланг. Уларнинг кўнглини парчалаб ташламанг!

Нигора МИРЗАЕВА
тайёрлади.

Майдони: 283 560 кв.км.

Аҳолиси: 15 миллиондан зиёд. Аҳоли сони бўйича дунёда 67-ўринда туради.

Пойтахти: Кито шаҳри.

Тузуми: республика.

Давлат бошлиғи: президент.

Маъмурий тuzилиши: 24 та вилоят ва Пойтахт вилоятига бўлинади. Вилоятлар эса 199 та кантонга бўлинади.

Йирик шаҳарлари: Кито, Гуаякил, Лоха, Самора, Риобамба.

Пул бирлиги: АҚШ доллари. Маҳаллий майда пуллар – тангалар ҳам қўлланади. 2000 йилгача эквадор сукреси амалда бўлган.

Жуғрофий ўрни. Жанубий Американинг шимоли-ғарбида жойлашган. Эквадорнинг ғарбий қирғоқларини Тинч океани ювиб туради, шимолда Колумбия, шарқ ва жанубда эса Перу билан чегарадош. Эквадор таркибига Галапагос ороллари ҳам киради.

Иқлими иссиқ. Йил фасллари яққол кузатилмайди, йил бўйи бир хил об-ҳаво. Июлнинг ўртача ҳарорати – +25, январнинг ўртача ҳарорати – +24. Экватор мамлакатни 25 км масофада кесиб ўтади.

Тарихи. Мамлакат номи испанча “экватор” демакдир. Ҳозирги Эквадор ҳудудларида жуда қадим замонлардан ҳинду қабилалари – кара, киту, тумбе, каняри ва бошқалар яшаб келган. Улар ов, балиқчилик ва деҳқончилик билан шуғулланган. Милоддан олдинги I мингйиллик сўнгига келиб, соҳил бўйларида яшовчи кара қабиласи тоғ ҳудудларига кўчади. Маҳаллий киту

Эквадор Республикаси

ва бошқа ҳинду қабилаларини бўйсундириб, янги давлатга асос солади. Бу давлат Лотин Америкаси адабиётларида “Киту қироллиги” номи билан тилга олинади.

XV асрда (1460 йилга яқин) Киту қироллигини инкларнинг Тауантинсуйу давлати забт этади. Инклар давлатининг асосий аҳолисини кечуа қабиласи ҳиндулари ташкил қилган. Ана шу ўзгариш туфайли кечуа тили ҳозирги Эквадор ҳудудида энг кўп тарқалган тилга айланди.

1526 йилларда мамлакатни испанлар босиб олди ва ҳиндуларнинг қадимий қишлоғи ўрнида Сан-Франсиско-де-Кито шаҳрига асос солинди. Ўзлари истаган катта олтин ва кумуш конларини тополмаган испанлар мамлакатда турли плантациялар ташкил этди. Бу меҳнат майдонларида асосан ҳиндулар ва Африкадан келтирилган қуллар ишларди. Тоғ ҳудудларида эса қўйчилик ривожлантирилди.

XIX аср Эквадор ва бутун Лотин Америкаси мамлакатлари учун миллий озодлик курашлари асри бўлди. Ана шундай озодлик инқилобларидан бири 1809 йил августида юз берди. Натижада 10 август мамлакат Мустақиллиги куни деб эълон қилинди. 1822 йили Колумбия қўшинлари испанлар устидан ғалаба қозонгач, Эквадор Симон Боливар назорати остига ўтди ва 1830 йилгача Буюк Колумбия таркибида бўлди. XIX аср ўрталаридан мамлакатга Оврупанинг таъсири кучайди. 1845 йили Буюк Британия босими билан қуллик бекор қилинди. XIX аср охирларидан Эквадорга ташқи сармоялар оқиб кела бошлади: британияликлар нефт қазиб олиш, америкаликлар эса какао ва кофе далаларини кўпайтириш, темирйўллар қуриш билан шуғулланишди.

Ўтган асрнинг ўттизинчи йиллари Эквадорда нефт қазиб олиш саноати ривожлана бошлади. Шу йилларда турли қарама-қарши партия ва ту-

зилмалар ўртасида қатор қуролли тўқнашувлар бўлиб ўтди.

1941 йили Перу билан Амазонка дарёсининг юқори оқимларидаги ҳудудлар учун уруш бошланди. Жангларда Перу кучлари ғолиб келиб, 280 минг кв. км майдонли ер бой берилди.

1972 йили Родригес Лара бошчилигида ҳарбий тўнтариш амалга оширилди.

Ўтган асрнинг 90-йилларидан 2011 йилларга қадар Эквадорда бир қанча ғалаёнлар, тартибсизликлар рўй берди. Натижада мамлакатнинг сиёсий, ижтимоий ва иқтисодий ҳаёти инқирозга юз тутди.

Иқтисоди. Эквадор иқтисодиёти асосини нефт қазиб олиш ва четга сотиш ташкил этади.

Ялпи ички маҳсулотнинг 57 фоизини хизматлар соҳаси, 36 фоизини саноат, 7 фоизини қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ташкил этади.

Аҳолиси. Эквадор аҳолиси асосан уч этник гуруҳга бўлинади. Бу ажратиш бир қадар шартли. Улар: кечуалар (аҳолининг 39 фоизи), “ўрмон ҳиндулари” деб ном олган этник гуруҳ ва испантилли эквадорликлар. Кечуалар – замонавий ҳинду халқлари ичида энг кўп тарқалган элат вакиллари дир. Эквадорда уларнинг ўттиз фоизи яшайди. Улар, шунингдек, Перу ва Боливия аҳолисининг ҳам салмоқли қисмини ташкил этади.

Юқорида тилга олинган этник гуруҳлардан ташқари, мамлакатда колумбияликлар, италияликлар, испанлар, олмонлар, японлар,

Саноатнинг бу тури мамлакат экспортдан келадиган фойданинг тенг ярмига эгалик қилади. Ушбу давлат банан экспорти бўйича дунёда етакчи ўринда. 2000 йилда Эквадор оғир иқтисодий инқирозни бошдан кечирди ва ташқи қарзлар бўйича дефолт эълон қилди. Шу йил мартада ҳукумат иқтисодиётни тубдан ислоҳ қилиш бўйича бир қанча чора-тадбирлар режасини ишлаб чиқди. Миллий валютадан воз кечилиб, АҚШ доллари асосий пул-муомала воситаси сифатида қабул қилинди. Шундан сўнг иқтисодиёт анча барқарорлашди. Бироқ 2006 йилда ҳукумат чет эл ва маҳаллий нефт компанияларига солинадиган солиқларни кескин ошириб юборди, натижада соҳа орқага кетди. Иқтисодий барқарорлик издан чиқиб, хусусий сармоялар сони камайди ва иқтисодий кўрсаткичлар тушиб кетди.

америкаликлар, перуликлар ва хитойликлар ҳам муқим яшайди.

Эквадорнинг расмий тили – испан тили. Бироқ мамлакат аҳолисининг асосий қисми иккитилли. Испантилли аҳолининг кўпчилиги кечуа тилини ҳам билади. Кечуа ҳиндуларининг аксарияти эса испан тилида сўзлаша олади. Маҳаллий испанча сўзлашув тилида кечуа тилидан кирган сўзлар кўп учрайди. Баъзи ҳудудлардаги мактабларда таълим кечуа тилида олиб борилади. Бу тилда газета-журналлар нашр этилади, кўрсатув ва эшиттиришлар эфирга узатилади.

Дини. Эквадорликларнинг кўпи – католиклар. Кечуалар ҳам насроний динининг шу йўналишига эътиқод қилади. Бироқ улар қадимий маҳаллий динларининг жуда кўп унсурларини сақлаб қолган. Ўрмон ҳиндулари эса қабиладан қабилага ўтиб келаётган эски қарашларга ишонади.

Маълумотларга кўра, Эквадорга мусулмонларнинг илк қадами XX асрнинг биринчи чорагида теккан. Улар Биринчи жаҳон уруши уқубатларидан паноҳ излаб келган ливанлик, фаластинлик, суриялик ва мисрлик кишилар эди. Бутун мамлакат бўйлаб тарқалган бу мусулмонлар Усмонли паспорти билан келгани учун “турк” сифатида танилган. Улар асосан пойтахт Кито шаҳри ва Тинч океанидаги бандаргоҳ-шаҳар Гуаякилга ўрнашган. Айримлари эса Манаб, Лос-Риос ва Эсмералдас вилоятларида қўним топган.

Эквадорлик илк мусулмонларнинг кўпчилиги савдогарлар эди. Улар турли мевалар, озиқ-овқат маҳсулотларини хачирларга юклаб, юрт кезиб тирикчилик қилган.

Ўтган асрнинг 80–90-йилларида Эквадордаги мусулмонлар жамоати асосан Покистон ва Мисрдан келган муҳожирлардан иборат эди. 90-йиллар охирида мамлакатга яна бир катта мусулмон муҳожирлар тўлқини кириб келди. Бу кишиларни Либерия, Нигерия, Гана каби Ғарбий Африка ўлкаларидан оғир ижтимоий ҳолат Эквадорга бошлаб келган эди.

2002 йил маълумотида кўра, мамлакатда мусулмонлар сони икки мингга етган эди.

Бу юртда илк масжид қурилиши тарихи XX аср ўрталарига бориб тақалади. Шу пайтдан бошлаб мусулмонлар жума намозлари учун махсус жойларни ижарага олган. Кейинроқ эса, Миср элчихонаси махсус хона ажратиб беради. Бироқ бу кўпсонли мусулмонлар жамоаси учун етарли эмас эди. Ниҳоят, 1988 йили Холид ибн Валид номидаги маданият ташкилоти узоқ кутилган эзгу ишга – масжид қурилишига киришади. Мамлакатдаги биринчи расмий исломий идора – Эквадор Ислом маркази (Centro Islamico del Ecuador) 1994 йил 15 октябрда очилди. Натижада ўлкадаги биринчи ва ҳозирча ягона жоме – “Ассалом” масжиди ишга тушди. Марказнинг диний, ижтимоий, маданий ва илмий фаолияти суннийлик мазҳаби анъаналарига асосланган. Ислом маркази бир қанча қўмиталарга бўлинади, бирор-бир чет мамлакатдан моддий ёрдам олмайди.

Орифжон МАДВАЛИЕВ
тайёрлади.

Исирик

Исирик таркибидаги ўткир таъсирли моддалар кўзга кўринмас микробларга қирон келтиришини тиббиёт исботлаган. Ундан олинадиган дорилар, илдизидан тайёрланган дамлама тутқаноқ, энцефалит, бош миянинг яллиғланиши асорати – қалтирашни даволашда ҳамда ухлатувчи дори сифатида қўлланади.

Исирикнинг барча қисмлари ва уруғи алколоидларга бой. Уруғида кўп миқдорда мой бўлади. Жувоз ва бошқа усуллар билан ёғи олинади. Исирик ёғи миядаги тўсиқларни очиш, пайларни мустаҳкамлаш хусусиятига эга.

Абу Али ибн Сино исирикни қўймич асаблари шамоллашида, тизза ва суяклар қақшаб оғришида оғриқ қолдирувчи дори сифатида ишлатган. Бунинг учун оғриган ерга исирикнинг ер устки қисмини эзиб боғлашни тавсия этган. Исириқдан кучли пешоб ҳайдовчи сифатида ҳам фойдаланилган.

Халқ табобатида исирикнинг устки қисмидан тайёрланган дамлама бод, безгак, тутқаноқ, уйқусизлик, шамоллаш ва бошқа касалликларни даволашда ишлатилади. Бундан ташқари, қўтир, қичима ва бошқа тери касалликларига ҳам даво бўлади.

Дамламани тайёрлаш усули: 250 гр. сувга майдаланган исириқдан бир чой қошиқ солиб, паст оловда 5 дақиқа қайнатилади. Сочикқа ўраб, икки соат дамлаб қўйилади. Сўнгра докада сузиб, 3-4 маҳал кунига овқатдан олдин бир ош қошиқдан ичилади.

Фойдали маслаҳатлар

Бир боғ исирик бир челақ сувда қайнатилиб, докада сузиб олингач, ваннага қўйилади. Устига иссиқ сув солиб, совигунча ваннада ётилса, бош оғриғига шифо бўлади.

Бир сиқим исирик 400 мл сувда паст оловда 5 дақиқа қайнатилади ва шу қайнатмага 10 кун давомида пахта ёки матони шимдириб, оғриган жойга суртиб турилса, тизза ва суякларнинг қаттиқ ва қақшаб оғришига даво бўлади.

Исирикни туйиб, хонанинг бурчаклари ва полига сепиб қўйилса, ҳар хил ҳашаротлар йўламайди.

ЭСЛАТМА

Исириқдан фойдаланишда шифокор тавсиясига амал қилиш лозим. Иссиқ мижозли кишиларга исирик истеъмол қилиш зарарли, бошда оғриқ кўзғайди ва юракни беҳузур қилади.